قصہ

مرزا حامد بیگ

قصّہ کہانی

مرزا حامد بیگ

پاکستان پنجابی ادبی بورڈ۔ ۵۸ لارنس روڈ۔ لاہور

قصّہ کہانی

(افسانے)

نجم حسین سیّد والے

پہلی گل

کہانیاں دی ایہہ ساڈی تیجی کتاب ہے۔ ایس توں پہلاں پوروڈولوں دو کتاباں ـــــــ (۱) اکبر لہوری دی "اکبر کہانیاں" (۲) حنیف باوا دی "پچھنے دی موت" چھاپیاں جا چکیاں ہن۔

مرزا حامد بیگ کہانی کھیتر وچ کوئی نواں ناں نہیں۔ ایہناں دیاں ہتھلیاں لنے اردو کہانیاں چنگے چنگے معیاری رسالیاں وچ چھپ کے پارکھاں توں سراہنا کھٹ چکیاں ہن۔ اردو کہانیاں دی کتاب "گمشدہ کلمات" چھپ چکی ہے۔

مرزا حامد بیگ دیاں دوجیاں کہانیاں وچ اوہناں دی اپنی جوہ دا آلا دوالا پیریا لبھدا ہے۔ کہانیاں دسدیاں نیں پئے وچ دھرتی بولی نے لوک لمتے اوہناں دا وسیب اج اک مک ہنگی گیا ہے کہ مرزا حامد بیگ

دی سنجان بن گیا ہے ۔ ایس گُن نوں اوہناں دے علاقیاں دے پچھے نظام
نے ہور وی اگھڑویں دکھ دِتی ہے ۔ ہُن کسے کہانی اُتے اوہناں داناں نہ
وی سیجیا ہووے تد وی اسیں ہیجے ای پہچان سکدے ہاں کہ ایہہ کس کہانی
کار دی سُوجھ دا ہِٹنا ہے ۔ کہانیاں دا ایہہ نھیا ندرا تے نویکلا پن اوہناں نوں
ہاں کہانی کاراں توں وکھرا وندا ہے اتے اُوہناں دی اڈری ہوند دی
سُوہنہ دیندا ہے ۔

اِک ہور گل : مرزا حامد بیگ ایہہ کہانیاں اپنی جُوہی بولی وچ لکھیاں
ہن پچھ پڑھن ہاراں نوں ایہہ اوپری جاپسی ۔ سیانے ایہناں کہانیاں دے
لسانی ڈھانچے دا انگ نکھیڑ کرکے کئی اجیہے سیٹے ساہمنے لیا سکدے ہن ،
جیہناں ول کسے گریرمن دا اجے دھیان نہیں گیا ۔

محمد آصف خاں

ویروا

۱- اڈاں توں ہکا کہانی ۱۳

۲- انجیلا گیت ۲۱

۳- گھسو ۲۹

۴- آوازاں ۳۷

۵- حکم نامہ ۴۷

۶- سانگی اُستاداں نی ہک رات ۵۷

۷- قصّہ کہانی ۷۵

۸- ہنگے ہنگے دکھ ۸۱

۹- دستار بندی ۸۹

۱۰- رات - ہک ۹۹

۱۱۔ رات ، دو

۱۲۔ برجِ عقرب

۱۳۔ گل

ایہہ کہانیاں

میں پیروں پیر واٹا ، جرنیلی سڑکاں[1] نے نال نال گئی ہوئی رتی روڑی تے اپنے خاکی وجود آں دھرکنا ، ساہوں ساہ آنا وال پیا -

ہرے تے کوکنی دُھپاں نی چادر سنبھالیاں نہیں سنبھلینی -
ویکھ میں کوہاں نا پینڈا کھوٹا کرنا ، راہے وچ آں ، ماڑہہ کجھ چر ہور اُڈیک - میں آنا وال پیا -

ماڑہہ پتہ اے ، میری واز اُس[2] تک نہیں پہنچنی - پرے میں رکیہ کراں ، کوئی ہووے جیہڑا اُساں ونج کے گھنے - اوہ میری راہ تک تک کے ہار گیا ہوسی ، ماڑہہ لگنا اے جیوں اُس متھ گھدی اے کہ اج توں بعد میرا مونہہ مہاندرہ اُس تے حرام اے -

---

[1] : شیر شاہ سوری روڈ -
[2] : میرے گرائیں "کمالے" نا کوئی پک بندہ -

مانہہ ٹورن ویلے ، اُس ایہا کجھ ای آکھیا ہیا ۔ اُس آکھیا ہیا
کہ جے تے دیہاڑے اوہ ، چُپ چپیتی آبادی چوں نکل کے اُس
نگی جاگھاں تک آ ولیسی ، تے اُس آکھا ہیا کہ تماشاں توں پہلوں
جے پہنچ گیا ایں ، تاں قابیہا ـــــــــــ ۔

مَیں اُساں اگلی گل نہیں کرن دتی ہئی ۔

مَیں جانا ، اُس تا آکھا پتھر تے لیک اے ۔ اس کر کے
مَیں اُس تیک پہنچنے تا جتن کرنا ۔ کوئی ہووے جیہڑا اُساں وِنج
کے ٹھم گھنے ، اُساں وَتّے کہ میں اجلا راہ وِچ آں ۔ برے ایہجا
کون ہووے ؟

سِرے تے کوکنی دُھپاں نی چادر سنبھالیاں نہیں سنبھلینی ۔
سڑکاں تے دوہاں پاسے باولیاں تے مٹھے پانی پی کے مسافر
کن لوحیٹ کے گھوک سُتّے ہوئے ن ۔

اِس پیروں پیر واٹے نی کون سُنّے ، جیہڑا آپنے وجود آں
دھرکنا ـــــــــــ

ـــــــــــ مرزا حامد بیگ

ازلاں توں ہکا کہانی

ایہہ گرمیاں نی ہک کڑکنی دوپہراں نا قصہ اے ۔

ساری دیہاڑی تیز گرم لُو چلنی رہی ہئی ۔ گرائیں نیاں
ڈنگیاں تریڈھیاں گلیاں وچ مٹی پاگلاں آر اڈانی پھرنی ہئی ، تے
آہلنے وچ بال اتڑہ چھوڑ گئی ہئی ۔

اُس بھری بھری آبادی وچ ہکا اوہا گُڑی ای ہئی جیہڑی اپنے
گھرچوں باہر نکل آئی ہئی ۔ ایہہ گل اُس نی روز دیہاڑی نے
برخلاف ہئی ، پیسے ہوی ۔

بس وت کیہہ ہیا ، ہر پاسے شور کُکارا پے گیا ۔

اس فساد نی بنیاد کیہہ ہئی ، کجھ پتہ نہیں لگا ۔ ایہا کجھ ای
سننے وچ آیا اے کہ اوہ ہک گُڈی ہئی گُڈی کیہہ
ہئی کہ ہک مٹکی گھوڑی وانگر کتسیا ہویا وجود ہیا ۔

اُس دیاں ہرنی وانگن اکھیاں ، پتلا مناسب نک ، کھلا متھا تے صراحی وانگن گردن ہئی ۔ اُس نا سوچھ نظراں پچ مٹنا نہیں ہیا ۔ نک ہرنی ہئی ہرنی ۔ جیہڑی ساری آبادی وچ دوڑنی پھرنی ہئی تے جساں نک کے دل دھڑکنا بھل ویندے ہے ۔

سارے اُساں نک نک پچھنے ہے ۔ اُس نے ساہے نال سارا جگ ساہ گھینا ہیا ، اُس نا آکھا کوئی ٹال نہیں سکنا ہیا ، تے اُس نی مرضی ساریاں نی مرضی ہئی ۔

برے اُس نا انجام کجھ چنگا نہیں ہویا ۔

اوہ سولھویں سال وچ ہئی جدوں بدنام ہوئی اے ۔

پتلا پاکھا جیہا راجہ ۔۔۔۔ جس دیاں اجے مسے ، مساں پھٹیاں ہیاں ۔ اللہ جانے کتنی مدت توں اُس کڑی آں آنیاں دینیاں ، ہسنیاں کھیڈنیاں پیا تکنا ہیا ۔ برے اُس دیہاڑے اوہ رہ نہیں سکیا ۔

تے اوہ مقدراں نی کھوٹی ، آپنے گھرے چوں نکل آئی ہئی ۔

اُس کڑکنی دھپیاں پچ راجہ اگے ودھیا ۔ اوہ اُساں کجھ آکھنا سننا چاہنا ہیا ۔ برے کجھ بی تاں آکھ نہیں سکیا ہیا ۔ گل نک مکی ہئی تے تکن والا بی کوئی نہیں ہیا ۔ برے خدا جانے کیہوں ساریاں نک گھدا ۔

میں جدوں کہانی چھوہی اے ، تاں تساں واں دس چکا واں کر اوہ کڑی ، ہرپاسے ہسنی کھیڈنی پھرنی ہئی ۔ اُس نا آکھا کوئی ٹال نہیں سکنا ہیا تے اُس نی مرضی ساریاں نی

مرضی ہئی - پرے اُس دیہاڑے اُس نا آکھا نہیں منیا -

اُس دیہاڑے ، کسی بی اُس نی نہیں سُنی - سبھ آپنی آپنی پئے آکھنے ہئے - گل ہم بندہ ای بندہ -

کسی آکھیا :

" ایہہ نڈھا کُڑی ، روز دیہاڑی ملنے ہئے - "

کیسے آکھیا :

" تُسی کیہ جانوں .... اسپغول تے گلاں واں نہ پھرول - جو کجھ ایہناں گناہ گار اکھیاں تکیا اے ، تُساں واں کیہ دساں "

کیسے گل ودھائی :

" کیوں بئی تا جے ، سبھ کجھ دس ای دیواں ، جیہڑا کجھ گئی راتی ہویا اے ؟ اسی دوے تاں موقع نے گواہ واں "

ودھنے ہوئے لوکاں نے اکٹھ وچ ، راجہ تے کُڑی مجرماں آر نہیں ، ساریاں نیاں اکھاں وچ اکھاں پا کے کھلتے ہوئے ہئے ، پرے شور شکارا بہوں ہیا تے " منڈا چنگا " جواں کر گیا ہیا -

وت ، خُدا جانے کیہ سوچ کے راجہ ، ہک پاسے نکل کے نس پیا ہا -

پرے قصور اُس نا بی نہیں ہیا - اُس نیاں تاں اجے مسّاں پھُٹیاں ہیاں - اُس نے نس کھلوون تے

سایاں ہکی ووٹے دائیں مُسک مُسک کے تکیا ۔
تکیجے ٹیکے نی ہاں وچ ہل ملائی تے ٹیکے نی تصدیق
تناہے کر دتی ۔
ہویا کیہ ہیا ؟
ایہہ جاننے نی کسی آں کیہ پئی ہوئی ہئی ۔
پر ے ایہہ حقیقت اے کہ کُڑی نا سولھواں سال ہیا ،
جدوں اوہ بدنام ہوئی اے ۔
اُس نا آکھا کوئی ٹال نہیں سکتا ہیا ، پر ے اُس دیہاڑے
اُس نی کسی نہیں سُنی ۔ اوہ آپنی اڈی نی جاگھاں پچ ڈوب مرنا
منگنی ہئی ۔
وت کسی اُساں باہنواں کولوں پکڑ گھدا ہیا تے اُساں اُس
نے گھرے تک چھوڑن سارا گراں آیا ہیا ۔
اُس دیہاڑے توں بعد اوہ آپنے گھرے نے ہنیرے وچ
ہنیرا بن گئی ۔ وت اُساں کسی نہیں تکیا ۔
اُس توں بغیر آبادی جیوں ویران ہو کے رہ گئی ۔ ساری
آبادی تاں اُساں تک تک جینی ہئی ۔ اُس نے ساہ نال سارا
جگ ساہ گھِنا ہیا ۔
پرے جدوں اِس گلاں نی لوکاں واں خبر ہوئی اے
تاں اوہ ہنیرے وچ ہنیرا بن چُکی ہئی ۔
تکیجے ٹیکے نے تاہے سر جوڑے ، تاں کدھرے راہے آں
ڈھونڈنا شروع کیتا گیا ۔ ہُن تک اوہ خدا جانے کتھے چھپا رہیا ۔

وتے نے شور گکارے توں بعد راتی نا اخیرلا پہر ہوسی جدوں
اوہ ساریاں کولوں چُھپنا چھپانا جرنیلی سڑکاں واں چڑھ گیا۔
زمانے لنگھ گئے، اُس نی کوئی خبر نہ آئی۔
بچیاں اُس نال نفرت کرنی آپنیاں وڈیاں کولوں سکھی، تے
وڈے اُس نال نفرت کرنے، موہنہاں چوں تھکاں اُڈانے،
منڈا چنگا آکھنے گذر گئے۔
راجے، کسب ای کُجھ ایہجا کیتا ہیا۔ سارے حیران ہئے۔
اُس نا جرم آپنے پرایاں نے وہم خیال توں بی باہر ہیا۔ جیہڑا
سُنتا ہیا، کھلوتے نا کھلوتا رہ ویتا ہیا۔
پرے جدوں سارے طیش وِچ آ کے اُٹھ کھلوتے ہئے
تاں اوہ غیب ہیا۔ بہوں ڈھونڈا نیں۔ تلے نی زمی اُتے تے
اُتے نی زمی تلے کر دِتی نیں، پرے اُس نی خبر نہیں ملی۔
مُدتاں لگھ گئیاں۔ لوک بُھل بُھلا گئے۔
ہکی دیہاڑے پتہ لگا کہ راجہ گذر گیا اے...... خُون
مُکنا ہویا۔
اُس نی موتو نی خبراں نویاں منڈھے کڑیاں نے مغزاں وِچ
اُس وِسری ہوئی یادی نا پاسا پرت دِتا۔ پرے اوہناں نویاں
منڈھے کُڑیاں واں گذریاں ویلیاں نے اُس رقصے نال کیہ
دلچسپی ہو سکنی ہئی۔
ہکی ادھے پرانے بندے، راجے نی موتو نی خبر سُنی تے
آپنے واتکن کسی بُڈھے ٹھیڑے کولوں پچھیا:

"ایہہ راجے نا اصل قصہ کیہ ہیا؟"

کوئی ایجیا نہیں ہیا جیہڑا اکھیاں ڈِٹھی سُناوے آ۔ بس سُنی سُنائی ہئی کہ اوہ یک گرمیاں نی، کوکنی دوپہر ہئی، جدوں پکھیے فیکے تے تاجے سر جوڑے بیٹھے۔ تے ایہہ بی کہ شور شُکا سا بھوں ہیا، تے "مندا چنگا" بڑاں کر گیا ہیا۔ لوک اکٹھے ہونے گئے ہیئے تے بس......

وت کسی اُس مُشکی رنگے آں یاد کیتا، جساں دیکھ کے سارا جگ گھیتا ہیا۔

اُدھر آپنے ہنیرے گھر وچ اُس بی سُن گھدا:

"راجہ گذر گیا..... خون تھکنا ہویا۔"

تد اوہ ہڈیاں نا کھکھار تے جُھرڑیاں نی مُنڈھ، چھاتی کُٹنی، باہر نکل آئی۔

اُس گلی وچ نکل کے ہر آون جاون والے آں کھلیار کھلیار کے دسیا:

"لوکو، وے لوکو..... میرا سولھواں سال ہیا نیں جدوں اوہ نامراد، مانہہ اُس دُنیا نے مُونہیں تے ہکلا چھوڑ کے نس کھلا ہیا۔ اخیر گذر ای گیا..... خون تھکنا ہویا۔"

"کون گذر گیا اے؟"

نویں زمانے نے بڈھے کُڑیاں واں راجے نے بارے وچ کُجھ پتہ نہیں ہیا۔ اوہناں تاں اُس توں نفرت کرنی آپنے وڈیاں کولوں سکھی ہئی۔

جُن اوہ بنیرے وِچ ہنیرا ۔ ٹہیاں نا کھکھار تے جُھڑیاں نی
ٹُھڈ ۔ ہر پاسے 'شماہ شماہ' ہتی پھِرنی اے ۔ اُس کوں
مُشکاں سنے ہُتے اُٹھنے وُن ۔
اوہ جس گھر سے پُوہے تے وِنج بہنی اے ، گھار اُجاڑ کے
رکھ دیتی اے ۔
کون اے جیہڑا اُس نا ساہمنا کرے ؟
گند پھکی ، تے ڈھنا نا بدبو والا پانی پیساں ؛
آبادی اُجڑ کے رہ گئی اے ۔
کیچے نِکے تے ستاہجے سنے مہاندریاں تے ہوائیاں پئیاں
اُڈنیاں وُن ۔ تے اوہ ہک واری وت سر جوڑ کے بیٹھے ہوئے ن ۔

اخیرلا کہت

اس گلاں واں بہوں پچر ہو گیا اے۔

میں ننگا جیہا ہیاں تے اوہ حیران کر دیون والے دیہاڑے ہیجے۔
میں اج اوہناں دیہاڑیاں یاد کرناں تاں ای ساہمنے نیاں شیاں اوہریاں لگن لگ پئیاں۔

اوہ ہک ڈوگھی رات ہئی جس وچ غوطے کھانیاں میں بابے نور محمد سے آں ویکھا ہیا۔ تے اوہ رات ہئی آپنے ای زور سے وچ سنگل کڑکانی آپنے اگلے کھراں نال زمی آں اُدھیڑتی۔
مستی وچ آئی ہوئی رات۔

میں شاید تساں واں پہلوں دس بیٹھا واں کہ میں ننگا جیہا ہیاں تے اوہ حیران دیہاڑے ہیئے۔ میں اوہناں دیہاڑیاں واں آپنے چوفیرے ہر پاسے کدی وانگن کھلوتی ہوئی راتی پچ ویکیا اے۔

ای رات نی کدھ تے اس تے لویٹی ہوئی حیرانی ، ہر شئی نا اصل اسے ۔ دیہاڑی تاں اسی نقلیاں وچ چھپے رہنے آں ، ای ساہجے نیاں شیاں بی سوانگ بھرنیاں وَن ، تے نقراں توں چھپیاں رہنیاں ۔

اج کہنڈ جوڑن والا مرزا حامد بیگ اس نیکاں نے حُقرے وچ ای قصہ چھوڑ بیٹھا اسے ، ہو سکنا اسے ای کہانی بی اصل کہانی نی نقل ای ہووے ۔ اس واسطے کہ اس گلاں واں بہوں چیر ہو گیا اسے تے قصے کہانیاں ویلے نے نال نال کجھ نیاں کجھ ہو وینیاں ۔

ہاں تے ، میں پیا آکھنا ہیاں ، اس ویلے میں زنکا جیہا ہیاں تے اوہ حیران کر دیون والے دیہاڑے ہنے ۔ میں نیکاں نے ٹھڈے ٹھار فرشے تے آرکاں تے بھار اُمودھا لیٹا ہویا ساہمنے والی منجی تے بیٹے ہوئے بابے نُور محمدے نے چپاہ بیتے پیا سُننا ہیاں ۔

نُور محمدے آں جھکر لگی ہوئی ہئی تے اُس نی سجی اکھی چوں اتھرواں نی ہک پتلی جیہی لیک اُس نے سرے تلے آئی ہوئی باہنواں بیک پٹی آئی ہئی ۔

بابا نُور محمدا پچھی گھینٹے حُقرے وچ اسی والی منجی تے پیا رہنا ہیا ۔ اوہ ہور وینجے آ بی کدھر ۔ گوڈیوں گٹیوں اوہ رہ گیا ہیا ۔ سُنینداں اُساں نہیں ہیا تے اکھیاں وچ اُس نے موتیا لیبھ آیا ہیا ۔

اُس نا کوئی نہیں ہیا نے اُس نے کچے ڈھٹھے ہوئے کوٹھے
نے ویہڑے وچ کھباڑے نا ڈِنگا تریڑھا پُوٹا ساڈے دلاں وچ
دھڑکنا ہیا ۔ گل کرنیاں کرنیاں جدوں بی کھباڑے نا خیال آنا ہیا
تاں ساڈے موُنہیں پر آئی ہوئی گل ، سوہنے لیہدار کھپاڈیاں
نال ان مل کے کجھ نی کجھ ہو ونجی ہئی ۔

بیہہ وت تھڑ گیا وال ۔۔۔۔۔۔ گل ہئی ہوئی ہئی
ٹیکاں سنے حضرے نی ۔ جس ویلے تھلے ہلاہاں تے میں آ رکھاں
نے بھار اودھا ، نور محمدے نے چار بیٹے پیا سُنتا ہیاں ،
تے اُس نی سجی اکھی چوں اتھرواں نی ہک لیک اُس نے
سرے تھلے آئی ہوئی بانہواں تک پئی آئی ہئی ۔
نور محمدے گانیاں گانیاں آپنے پرلے نے تنے نال سجی
اکھی توں آئی پتلی لکیر پُونجھ سٹی تے جھٹ ہک چُپ لیٹ کے
چھتے ہنیاں کڑیاں گِنتا رہیا ، وت آکھن لگا :

" منا ، جِنّ تداں میں آپنی ہڈ ورتی سناناں ۔۔۔۔
ہاں تے خدا تیری بھلی وار کرے نکیاں ہونیاں نا قصہ
اے ، مانہہ لگی ہوئی ہئی جھکھ ، تے بہوں ڈاڈھی ،
پُورے چار ویلے لنگھ گئے ہئے تے میں کجھ نہیں کھادا
ہیا ۔ ایہجا بی نہیں ہیا کہ پُورے گرائیں وچ سنگ
ہو گئی ہووے ، سارے گھار رجے پجے ہوئے ہئے ،
خنمیاں وچ دانے پئے ہمسنے ہئے ، ہر بُوہے اگے
لیارری ہئی ، سارے گھروں باہر نکلن ویلے ، حویلی نے

اُچے بُوہیاں چوں نیویں پا کے لگھنے ہیئے تے سارے گراں
نے شملے آکڑے ویکھے ہوئے ہیئے ۔
تے پچھیا لوکا، کُوڑ مار کے آپئی گود رکیہ بھاری
کرنی اے ، ماتہہ پورے چار دیہلے لنگھ گئے ہیئے تے
ئیں کُجھ نہیں کھادا ہیا۔ وت بی یرا اوہ دیہلے چنگے
ہیئے ۔ ساری دیہاڑی گلیاں وچ رُلنا ہیاں ۔ بکی "تو.....
تو" ریکتی ، اُدھر دوڑ پئے ، دُوئے پاسوں واز آئی اُدھر
ٹُر پئے ۔ تھاں تھاں مُونہہ مار کے ڈاپھ کے اوچے
تے اوچے ، رجنے ای نہیں ہیاں ۔
تے یرا ، ایہوں ای لنگھ گئی ۔ اساں پکھیاں واں
پتہ ای نہیں لگا ۔ تیرے وارے نی خدا بھل وار کرے ،
نیک بندا ہیا ۔ یرے یرا اوہ گراں آنا کدی کدار ہیا ۔
تے جدوں آنا ہیا ، دونہاں گھوڑیاں تے لدے ہوئے
چاندی نے روپیاں نے توڑے آنا ہیا ۔ پیراں وچ
چھنکڑیاں کھیڑیاں ، واہوا بودے تے دونہاں گھوڑیاں
نیاں واگاں ہتھے وچ ۔
اوہ اگے اگے تے یار لوک پچھے پچھے ۔
گھوڑیاں تے لدے ہوئے توڑیاں چوں چاندی کرنی
ہئی تے اسی چھنڈے دینے ہیاں ۔ اسی بی توڑے بھر
گھنے ہیاں ۔"
بابا نور محمد بولی دینا ہیا ، تے میں آرکاں نے بھار

اِٹّیاں لیٹّیاں تھک گیا ہیاں ، تے مانجھ مُونہ بی آیا ہویا ہیا۔
مَیں ہوسے جیہا اُٹھ کھلوتا ، تے مسیتی نی پچھالی کھل رہیاں ۔ مَیں
بہوں ساری چر بابے نے دیہڑے پر کھلتے کواڑے نے
بوٹے آں بی تکنا رہیا ہیاں ، بس جدوں آیا وال ، تاں
بابا او ہجوں ای ، اُسی پاسے بھار پیا ہویا ہیا تے اُتھے
تک پہنچیا ہیا :
"منا ۔۔۔۔ اوہ بھلے لوک ہیئے ۔ جدوں دیہاڑی تے
آنے جیئے تاں ایہجوں ، تے جدوں تھُڑ دیتے ہیئے
تاں نماشاں واں چُپ چپیتے ، اس حفرے کولوں مُونہہ
چھپا کے سِدھے حویلی در نکل دیئے ہیئے ۔"
مَیں بابے آں اتھے ٹوک دِتّا :
"کیوں بابا اوہ چپ کے کیوں لگھ دیئے ہیئے ؟"
بابے نُور محمد نے ہِک واری وت پوجلے نے نتھنے
آں اپنی سجی اکھی تک آندا ۔ جھٹ ہِک چُپ ٹکا رہیا ، وت
آکھن لگا :
"اوہ یرا ۔۔۔۔ مَیں تُسّاں دساں جے وے کہ تھُڑ
دیئے ہیئے ۔ نیک بندیاں کول جدوں غریب غریباں واں
دینے آں کُجھ نہ ہووے تا تاں اوہ ایہجوں ای کرنے ن۔
اوہ بھلے لوک بی نماشاں واں چُپ چپیتے اس حفرے
کولوں مُونہہ لکا کے سِدھے حویلی آں چلے دیئے ہیئے۔
منا ۔۔۔ کیہ دساں کہ اوہناں نے دستے ہوئے

روپیاں نال بھرے ہوئے توڑے اسی لا نے کیہوں زبان
چواں چواں ولیاں نے بھکھے بندیاں ۔ ہک بک روٹی ،
چاندی نا پورا پورا توڑا دے کے گھدی اسے ۔ خدا تے
یقین کر ۔ میں ایہہ اپنی گور بھاری کرنی اسے ۔"
نیک لوکو...... میں ایہہ گل سن کے پاسا پرتنا
ہیا تے ڈاڈھا حیران ہویا ہیاں ۔
دیر تک بابا چُپ چپیتا اوہنوں ای پیا رہیا ، تاں میں
اُساں واژاں ماریاں ، اوہ ہکا چُپ ۔ میں سمجھا واں جیہوں
سوں گیا اسے ۔ حضرے چوں باہر آ رہیاں ۔
ساہمنے ملاں نی حویلی ہئی ، رتھے تھمبیاں وچ دانے
پیئے جھسنے ہئے ۔ بوہے اگے بیاری ہئی ۔
تے میرا اجے گھروں نکلن ویلے ، اوچی حویلی نے بوہے
بچوں نیویں پا کے ، آپنے اکڑے ہوئے شملے آن پیا بچھانا ہیا ۔
میں دوڑ کے اجے نیاں ٹنگاں وچ وڑ گیاں ، تے میں
آکھا ، بابا نور محمدا پیا آکھنا اسے اس ہک روٹی چاندی نا
سیوتا توڑا دے کے مُل گھدی اسے ۔
میرا پیو ، ایہہ گل سن کے ہسن لگ پیا ۔ وت پچھن لگا :
" اوہ کوڑا ہے کتھے دے ؟ وینج کے ویکھوں ، کدھر
گور ای نا بھاری کر گیا ہووے ۔"
میں حضرے والے پاسے دوڑ پیا ۔ اسی دو جے اندر
گئے تاں میرے اجے مانہہ دسیا کر نور محمدا گذر گیا اسے ۔

تے مجیا لوکا ، میں گوڈ مار کے اپنی گور کیہ بھاری کرنی اے۔

گوڈیوں گٹیوں میں رہ گیا واں -

سُن میں نہیں سکنا واں -

اکھاں وچ موتیا لہہ آیا اے -

کدھر تسی ہی آرکاں لے بھار تھک تاں نہیں گئے ، تے
موڑ کرنے آں مسیتی نی پچھلی چلے گئے ہووو -

پتہ نہیں شاید تساں واں ایجے آتا ہووے ، ساڈی
صدری وچ ، چرینگڑیاں کھیڑیاں تے واہوا پووے ، تے
دونہاں گھوڑیاں نیاں واگاں ہتھے وچ -

میں اُٹھاں ، خالی توڑا لیہاں ، کدھر لُٹ وچ پچھے ای
نہ رہ جُلاں -

کھوہ

ہنیرا پیا ودھنا اے ، تے ہر پاسے چُپ چپیت
اے ۔
"سُننا ایں پیا ، کھوہے چوں چلنے پانی ایں نی واز پئی
آنی اے ، جیویں دریا پیا چلنا ہووے ۔"
"پرے کدے ایہجا تکیا اے نہ سُنیا اے ۔"
"ہاں ..... کدے ہی نہیں ۔"
دوہے ہک واری وت کھوہے نی کیاری نال کن لا
دینے ون ۔
"اوہ اجلا راہے پچ ای ہوسن ۔"
"ہاں ..... بہوں جلدی ہی پہنچسن تاں ادھی راتی توں
پہلاں رکیہ پہنچسن ۔"

اوہ ہسدے ہو کے آہمنے ساہمنے بہہ ویندن ۔ تے
بکی دوئے دانی تکنے وُن ۔ اوہناں رنیاں اکھیاں چ بسپ نیاں
اکھیاں ۔

" کیوں یرا ، کیہ آکھنا ایں ، اوہناں واں دو ایجے
بندے لبھ ویسن ۔ ۔ ۔ میرا مطبل اے ، جیہناں تے
بھروسہ کر سکیے ؟ "

" تے جیہڑے انیر تے کھپ پئی نہ پاون " دوئے ، پہلے
نی گلاں وچ گل ملانی ۔

" ہاں ۔ ۔ ۔ ۔ ایہا تاں میں پیا آکھنا واں ۔ مانہہ تاں
مشکل ای نظری آنا اے "

" تے اتنی لمی رسی ۔ ۔ ۔ ۔ " پوری گل نہیں کرنا ۔

" ہاں ، رسی ۔ ۔ ۔ ۔ برے میرا مطبل اے ۔ ۔ ۔ "

اوہ آپنیاں اکھیاں جھپکاتا اے ۔

وت دوہے اپنیاں اکھیاں جھپکانے ن ۔

" کیہے ۔ ۔ ۔ ۔ رسی تے بندیاں توں بغیر ، اس وچ نہیں
لتھا ونج سکنا ؟ "

" اوہ تاں ایہا ای زور دینے ہے ، برے اساں
آپے ای تاں اوہناں واں بندے لبھن بھیج دتا ہیا "
" تے اوہ رسی تے بندے لبھن نکل کھلوتے ۔ "

دوہے ہسنے وُن ۔

پہلے نی کھنگاری وچ دوئے نی واز سُنی نہیں ونج

سنگی ہئی ، بھوے دوہے پئے ہسنے ہئے ۔ وت کجھ دم ای
چپ چپیتے ہو گئے ہئے ۔
"تکھے ...... میرا مطلب اے ......" گل چھوہ کے
دوئے وائیں تکنا اے ۔
"بھوے ...... نیک بختا ، سوچ گھن ۔ ایہہ ہیوی آ
بہوں ڈونگھا ، دیہاڑی نے سمے بی پانی نہیں تطری پیندا ۔"
ایہہ گل کر کے اوہ ، گھوہے پچ اٹر کے تکنیاں ہویاں
ننکا جیہا وٹّا امبر سُٹنا اے ، تے دوہے ہک واری وت گھوہے
نی کناری نال کن لا دیندے وَن ۔
"کمال اے یرا ۔"
"بس ایہا تاں گل اے ، جساں سوچ کے دِل خوف
کھاتا اے ۔"
"میں سمجھنا واں کر گھوہ ڈونگھا بہوں اے ، اس کر کے
واز نہیں آئی ۔"
"جیا ...... گھوہ ڈونگھا ہووے تا ، تاں ننکا جیہا
وٹّا بی "ٹھن" کر کے پانی پچ لگنا اے ۔"
"وت کیہ گل اے ؟ وٹّا واز نہیں کرنا ؟ ؟"
"ایہا تاں میں بی پیا سوچنا واں ۔"
دوہے چپ کر کے بہہ دیندے وَن ۔ گھوہے
چوں بہوں ماٹھی ماٹھی واز ، ٹھہر ٹھہر کے آئی اے ،
جیوں پانی پیا وگدا ہووے ۔

"میرا خیال اے، ایہہ پانی ایہہ نی واز نہیں۔"

"ہلا ---- وت کیہہ اے ؟"

"----------"

"پانی نہیں ایں تاں چھڑا آنا ویناای ہوسی۔"

"تے جے پانی ہویا تاں ؟"

"پانی ایں تاں وتا واز کیوں نہیں دیناؤ"

اس گلاں نا جواب کسی کول نہیں۔

پانی ایہہ نی ماٹھی واز آتی اے۔

"وت ------ کیہہ کریے ؟"

دوہا گلاں واں نہیں پرتنا تے اُٹھ کے کھوہے بچ

لہون لگ پینا اے۔

"توں بی آ ---- پرے خیال کریں، کھوہ بیوے

بڑا پرانا، پیر نکل نکل دینا اے۔"

"پرے یار، گل تاں سن ------"

اوہ گل نہیں سُنتا۔

ہُن اوہ کھوہے تے ہنیرے بچ ہنیرا ہو گیا اے

اُتوں نظری نہیں آتا۔

"توں بی آ وِنج ----" اُس نی واز کھوہے چوں

آئی اے۔

"اوہ آ گئے تاں کیہہ کرساں ؟" دوہا اُتوں جواب دینا

اے۔"

"اوہ آ گئے تاں ------- کیہ کرساں ------- ایہ
کرساں -------"

اُس نی واز ہر پاسے کھنڈ پُھنڈ وینی اے -

دوہا چہرڑا اس کائینات تا ہِک حصہ اے ، بس ہِک نقطہ ....

اُتھے ای حیران کھلوتا ہویا اے -

کھوہے پچ لتھا ہویا بندہ ، ہولے ہولے تلے لہنا اے -

گھسیاں پٹھیاں ہویاں اِتاں جاگھاں جاگھاں توں کریاں ہویاں ہن -

اوہ ہولے ہولے پیر جما جما کے رکھنا اے -

ہُن کھوہے وچ چُپ چپیت اے -

"ایتھے ---- پانی ---- کھلو گیا ---- ای "

کھوہے چوں اُس نی واز اُتے اُٹھی اے - پرے وت

اوہا پانی ایں نی واز - جیوں دریا چلنا ہووے - اس وازاں وچ

ہِک ہور واز ہی شامل اے - پرے کجھ پتّے نہیں پینا -

کھوہے پچ جیوں دریا پیا وگنا ہووے -

وت جدوں چُپ چپیت ہو گئی تاں باہروں اُس کھوہے نال

کن لایا ، کھوہے نی کیرڑ گھدی تے اُساں وازاں دتیاں س ،

پرے کوئی جواب نہیں پرتیا -

۲

ہُن ڈونگھی رات اے -

گئے ہویاں نے مُڑنے نا ڈیلا ہو گیا اے ۔ نال ای
کھوبے پچ ہوریا نا شرلاٹ بی کھلو گیا اے ۔
دُوآ ، نوالتاں دے دے سکے تھک گیا اے ۔ جھٹ گھڑی
بہہ کے سوچنا اے تے ترکھا ترکھا ، کھوبے پچ لہنا اے ۔
کھوہ وچ تلے جا کے ڈھونڈ ای وھوڑ اے ۔
کُجھ دیر بعد اُس نے پیر زمی تے وجن لگنے وُن ، تے
اُس نے ہتھے پچ اس توں پہلوں لہون والے نا ہتھ آ ویتا لے۔
چھڑا ہک ہتھ ، جیہڑا آرکاں تک مرکنی مٹی وچ دبیا ہویا
اے ۔ اوہ تُرتاں تجل ویتا اے ۔ پرتنے نا جگرا کھتوں آنے ۔
وت اوہا پائی ایں نی واز آنی اے ۔
بس ہکا دریا پیا چلنا اے ۔
کھوبے توں باہر ، گئے ہوئے مڑ آ گئے ن ۔
برے ہُن اوہ ، دو نہیں ، چار اُن ۔ چوں دیر تائیں اوہناں
دوہاں واں لبھنے ن ۔ کھوہ وچ بی سبیت گھڑی توں بعد
جھاتی پانے وُن ۔ برے نہیں ۔
ترپے بنیاں نظراں بوجھے نال ملنیاں وُن ۔ اکھیاں ای
اکھیاں وچ کوئی گل ہونی اے ، تے تریا دوہاں نویاں
بندیاں دائیں پرت کے آکھنا اے :
" گل ایہہ اے کہ اسی چار بندے کُجھ نہیں
کر سکنے آں ۔ ۔ ۔ "
اُس تے ساہمنے بیٹھا ہویا آکھنا اے :

"ہاں .... سیانے بنو ، ساڈے کول
رسی تاں ہے ای ، بس دو بندے ہور ہوون تاں
گل بن ویسی ۔ تُسی ایہوں کرو ، دو بندے
ہور لوڑ کے نال گھن آؤ۔"
دو ہے نویں بندے پُچھن :
" جیہڑی کوئی شے اس کھوہے وچوں کڈھنی ایں ،
بھاری تاں ہوسی ؟"
اوہ دو ہے چُپ چپیتے بیٹھے رہے ن ۔ اخیر ،
گل اتھے مُکی اے :
"یرا ، سُنا تاں ایہا ای اے ۔ انج بی سونے نا
بھار ڈاڈھا ہونا اے ۔"
ایہہ گل سُن کے دو ہے نویں بندے ،
آبادی دائیں پرت گئے ن ۔
رات ہور ڈونگھی ہو چلی اے ۔
"سُنا ایں نا پیا ، کھوہے وچوں چلنے پانی ایں نی
واز پئی آنی اے ۔ جیوں دریا پیا چلنا ہووے ۔"
"پہلے کدے ایجا تکیا اے نہ سُنیا اے ۔"
"ہاں ...... کدے بی نہیں ۔"
دو ہے کھوہے نی کناری نال کن لا دینے ون ۔
"اوہ اجلا راہے وچ ای ہوسن ۔"

"ہاں ..... بہوں جلدی ہی پہنچیسن تاں اڈھی راتی۔
......"

اوہ بیدے ہو کے آہمنے ساہمنے بہہ ویندے ن
تے ہِک دُوجے دانی تکیندے ن۔
اوہناں نیاں اکھیاں چ سپ نیاں اکھیاں ن۔

آوازاں

نویاں نسلاں آپنے وڈیاں توں سُنیاں گلاں دَسن کہ ایہجیا
کُجھ ہوندا اے۔ کدوں ہوندا اے؟
کیہجوں ہوندا اے؟
کُجھ پتہ نہیں۔ بس ہوندا اے۔
کوئی اواز دیندا اے۔
تے ایہناں صدیاں دے پھیلاؤ وچ ، کیسے گھڑی والے
وقت پاسا پرتدا اے تے بس۔ اسی اُس اواز دے مگر تے
سفر کردیاں ہویاں کتھے دے کتھے ونج نکلدے آں۔
اُس دیہاڑے وی ایہجا کُجھ ای ہویا سی۔
جدوں میں ڈیوٹی تے پہنچن واسطے اپنے گھروں نکلا
ہیاں تے میرے قدم ہسپتالاں دی بجائے ریلوے سٹیشن

دائیں نکل گئے ہے تے میں اُس راہے تے پے گیا ہیاں ۔
ایہہ میرا اس شہر وچ پہلا دیہاڑا ہیا تے مَیں چہل قدمی کرنیاں ہویاں بے خیالی وچ راہ بُھل گیا ہیاں ۔

میرے واسے اوہ راہ نویں ہی برسے جیوں کوئی آپے وئیں چکّی کھڑتا ہیا ۔ اس دیہاڑے اسمان صاف ہیا تے میں شہر نے شور شرابے توں دُور آوارہ جیہا بھوں دُور نکل گیا ہیاں ۔

ریس کورس دائیوں پلیسنہ ہوئے ہوئے ، تھکے ٹٹے گھوڑیاں تے چُست چالاک جوکی ، لانگ بُوٹ تے نکّے والیاں ٹوپیاں پائے قطار در قطار واپس پیچھے مُڑنے ہے ، تے میں رہکی پاسے ہٹ کے کھلوتا ہویا ، ہکی اُجاڑ جیہے بنگلے نی دیکھبال ہکلا رہ گیا ہیاں ۔

میں اُتھے کتنا ہک چر کھلوتا رہیا ہیاں ، کُجھ یاد نہیں رہیا ۔ بس اتنا یاد اے کہ سڑکاں تے دُور دُور تک کوئی نہیں ہیا تے اوہ پرانی طرز نی عمارت ٹھنڈی چُپ وچ ڈُبی ہوئی ہئی ۔ میں واپس ہو تے چلا ہیاں کہ پچھوں دوڑ کے آنے ہوئے رہکی گھبرائے ہوئے نیّچے میرا رستہ روک کھڑا ہیا ۔

" کیوں جی ، تُسی ڈاکٹر او نا ؟ ذرا میرے نال تاں آؤ ۔ "

میں انکار نہیں کر سکا ہیاں ، تے اس نیّر کھے قدم چانے تے ہوا وچ تیرنے نیّچے نے پچھے جیوں تیوں چلا گیا ہیاں اُس اُجڑے ہوئے بنگلے نی حد بندی گذار کے اسی دوئے اندر

چلے گئے ہیاں - اَمد ـ نکلے نیاں بیٹیاں رشتہ داریاں تے اوہ بڈھا
اگے اگے ہیا ، تے ہوا نال پیا گلاں کرنا ہیا - وقت اوہ
مانہہ اُس عمارتاں نے لمے تے ہنیرے ورانڈے چوں لنگھا
کے ہِک وڈے کمرے تیک گِھن گیا ، جس وچ دومیرے پلنگھے
تے پچھے پھٹ کپڑے وچ لویٹی ہوئی ہِک کُڑی اپنی موتُو نال
پئی لڑدی ہئی -

اوہ تریہہ سالاں توں ودھ نی نہ ہوسی ، پر سے اُس
ویلے تاں اوہ ہِک ہڈیاں نا ڈھانچہ ہئی تے آخری ساہواں
تے ہئی -

میں چواں پاسے نگاہ کیتی -

اُس نی خبر گیری واسے اُتھے کوئی نہیں ہیا ، البتہ اوہ
ہوا نال گلاں کرنا رنگا جیہا بڈھا ۔۔۔۔

مانہہ اُس مریضہ وچ زندگی نی کوئی رمق باقی نظر نہیں آئی ،
تے نالے ایہہ کہ اُس ویلے میرے کول سوائے سٹیتھو سکوپ
تے ہور کجھ بی نہیں ہیا ۔ میں اُس بُڈھے ڈڈھے اَگ چند ہِک
ضروری ہدایتاں دتیاں تے دوائیاں نی پرچی ٹول تے رکھ کے
بوجھل قدماں نال باہر نکل آیا ہیاں -

ہسپتالاں نی مصروفیت وچ بی میں اس مریضہ واں نہیں
بھلیا ، پر سے میں اُتھے نواں نواں ہیاں تے میری اُتھے آمد نال
متعلق لکھت پڑھت نمکا ویون والی ہئی - نویاں ساتھیاں نال
جان پچھان نا سلسلہ لما ہو گیا تے میں اپنی خواہش نے

باوجود اُس پاسے خبر گیری واسے نہیں جا سکیا۔

اس گلاں واں کجھ زیادہ دیہاڑے نہیں ہوئے بڑے برسے میں بُھل بُھلا گیا ہیاں ۔

آخر کیہ کجھ یاد رکھیا جائے ۔ اساں لوکاں نال تاں اکثر ایہیا کجھ ای ہوندا آیا اے ۔ برے سُنیئے آں کہ ایہناں صدیاں نے پھیلاؤ وچ ۔ جھٹ گھڑی واسے ایہہ وقت پاسا جیہا پرتدا اے تے بس ۔

کوئی آواز دیندا اے ۔

تے اسی اُس آواز نے رُخ تے سفر کرنیاں ہویاں کتھے نے کتھے وینج نکلنے آں ۔

اج بی ایہا کجھ ای ہویا ہیا ۔

میں حسب معمول ہسپتال توں پہلی شفٹ بُھگتا کے ، تھکا ٹُٹا ہویا گھر پہنچیا ہیاں کہ رہ رہ کے محسوس ہویا جیویں کوئی گل بُھل گیا ہوواں ۔ کوئی گل ، جیہڑی بہوں ضروری ہئی ۔ کوئی کم ، جیہڑا رہ گیا ہیا ، یا جیویں کسی آں ملنا ہیا تے مل نہیں سکا ہیاں ۔

میں انج ای کمر سدھا کرنے آں لیٹ گیا ، برے ہک عجیب قسم نی بے چینی ہئی جیہڑی کسی پاسے آرام نہیں کرن دیندی ہئی ۔ سامنے میز تے سٹیتھوسکوپ چمکدا ہیا پیا ، تے آپس وچ جڑے ہوئے گرم دستانے اُس نے نال پئے ہوئے ہئے ۔ چٹا ایپرن البتہ لاہ کے رکھنا یاد

نہیں رہیا ہیا ، اس لئی پایا مجویا ہیا ۔

ہک عجیب طرح نی بے چینی ہئی ۔ ہسپتال چوں نکلن ویلے ن
میں جہوں جلدی وچ ہیاں تے وہ منٹ پہلوں ای اُٹھ آیا
ہیاں ۔ جیوں گھار کوئی ضروری کم ہووے ۔ برے گھار پہنچ کے
وت اوہا بے چینی ۔ بس ، ایجا لگتا ہیا جیوں کوئی گل ہئی یا
کوئی کم ہیا جیہڑا ہوݨ توں رہ گیا ہیا ، یا جیوں کسی آں
ملنا ہیا ۔ برے رکساں ملنا ہیا ؟

کوئی بی تاں نہیں ہیا ۔

میں دسیا اے نا ، کہ میری جان پچھان نہ ہونے نے
برابر ہئی ۔ سارے شہر نی آبادی وچ کوئی بی تاں ایجا نہیں
ہیا ، جس نال میل ملاقات رہی ہووے ۔ ہسپتالاں نے
سارے عملے نال میں کجھ ای دیہاڑے پہلوں ، تے زندگی چ
پہلی واری ملا ہیاں ۔ برے ایہناں صدیاں تے پھیلاؤ وچ ،
جانے کتھے کیتا ہویا ہک وعدہ ہیا ، جیہڑا رہ رہ کے یاد
آنا ہیا ۔ اوہ گل ، جیہڑی کسی نال کرنی ہئی تے کر نہیں
سکا ہیاں ، یا کوئی کم جیہڑا اجلا ہونا ہیا ۔

برے اُس ویلے کجھ بی تاں یاد نہیں پیا آنا ہیا ۔

مَیں اُٹھ کھلوتا ۔ میز نیاں ساریاں درازاں کھول کے
ہکی ہکی کاغذے نے پرزے پڑھ سٹے ۔ کتاباں اُلٹ پلٹ
سٹیاں ۔۔۔۔ پائے ہوئے کپڑیاں سمیت ، الماری وچ
ٹنگے ہوئے کپڑیاں نے بنکے وڈے رکھیے ویکھ سٹے ۔

کچن وچ ، جتھے میں اج تک اگ نہیں بالی ہئی ہو آیا۔ باتھ رُوم وچ ٹوتھ پیسٹ تے برش نے نال تازہ کھلی ہوئی صابنے نی ٹکی تے بالٹی تے ٹنگے ہوئے مگھ توں علاوہ صرف ہک بجلی نا بلب ہیا ، جیہڑا کجھ ای دیر پہلوں میں آپ بالا ہیا۔ بالکنی نی ریلنگ خالی ہئی تے ہینگر تے میری ادھ سُکی قمیض ہئی جھلنی ہئی۔ سبھ کجھ اپنی اپنی جاگھاں تے ہیا۔ برے کجھ ہیا ، جیہڑا کجھ مختلف ہی ہیا۔ میں سبھ کجھ اوہجوں ای پیا رہون دِتا تے میز سے توں سٹیتھوسکوپ تے وستانے چا کے اپرن وچ ای باہر نکل آیا۔

میں ہسپتالاں دائیں پرت پینا چاہنا ہیاں تا کہ اُتھے ہی ونج کے تسلی کر سکاں۔ برے میرے قدم ریس کورس دائیں نکل وینے والے رستے سنے پے گئے۔ میں بہوں چاہیا ہیا کہ اس ویران سڑکاں دائیں نہ ونجاں ، برے قدم ہے کہ روکیاں نہیں رُکنے ہئے۔ ماتھہ بجھنی طرح پتہ ہیا کہ مُن اُتھے کجھ ہی نہ رہ گیا ہوسی ، برے میں ٹُرنا رہیاں۔

دُور دُور تک کوئی نہیں ہیا تے سڑکاں سنے دونہاں پاسے سفیدے نے سدھے درخت چھتری بن کے کھلے وئے ہے۔ سبھے ہتھے نی کنڈیاں والی تار تے کھتے ہتھے نے چپ چپیتے برے آباد گھراں

نی قطار آں گذار کے اُس اَجاڑ بنگلے نی حد بندی تک پہنچ گیا
میں شاید ریس کورس والے پاسے ، دُور کھلے علاقے بچ جگل
ویٹا چاہنا ہیاں ، پر میرے پیر ڈاڈھے ہونے گئے تے
میں ہک واری وت اُس ویران بنگلے نے گیٹ تے ونج
کھلوتاں -

اُس دیلے چنگا بلا جانا ہیا تے پیشی رنیاں
بانگاں اجلا نہیں ہوئیاں ہیاں - میں جانے کتنی دیر اُتھے
کھلتا رہیا ہوساں - پھر میں ریس کورس والے پاسے ویٹے
نا خیال چھوڑ دتا تے زنگے نے مارے ہوئے لوہے
نے گیٹ آں اندرے والے پاسے دھکا دے کے
اُس پکی راہداری تے ٹُر پیاں ، جس نیاں رنیاں راتاں
راتی نی بارشاں دھو سٹیاں ہیاں - میں دیکھیا کر آپس وچ
پکھ بچ ہونی تے ہر پاسے ودھی گھاہ نی کٹائی واں
ہک لما عرصہ ہو چلا ہیا ، تے پیلی پینی ہونی گلی گھاہ
تے سکے پتراں نے انبار لگے ہوئے ہیے - اُس
پکی واٹاں نے دونہاں پاسے انجیر تے چنار نیاں
دو طرفہ قطاراں وچ کسی ہکلی قاتر نی پچک میرے
واسے رستہ پکی بنانی ہئی - شامی نی ہر پاسے دگنی ہوا
وچ اجلا ہلکی ہلکی ٹھنڈک نا احساس موجود ہیا تے میں
آپنے آپ وچ گم اُس ہنیرے ورانڈے نیاں
سیڑھیاں تک جا نکلا ہیاں -

تکنیاں ای تکنیاں ، کھنگنا تے کھنگھارتا ہویا ہک
پرچھانواں وراتڈے نیاں سیڑھیاں لیہہ کے میرے
سامھنے آن کھلوتا ۔

" صاحب جی .... کس پاسے دیتا نیں ؟"
بچی عمراں نے چوکیدار اپنے ساہ ٹھیک کرنیاں
ہویاں پچھیا ۔

" اتھے ہک مریقہ واں تکنے آن آیا ہیاں ---
------ بہوں دیہاڑے ہو گئے ن -----وت
اس پاسے آنا ای نہیں ہویا ----"

میں اُس نے جواب وچ آکھیا ، تے
سیڑھیاں چڑھن لگاں ۔

" جی ؟ کدوں نی گل پئے کرنے او ؟ ؟ اتھے
تاں کوئی بی نہیں رہنا ۔ مانہہ اتھے چوویہہ ورہے
ہو گئے ن چوکیداری کرنیاں ---- البتہ میرے توں
پہلوں شاید ------"

" اچھا ، برے میں تاں ایہا کوئی ہفتہ پندھراں
دیہاڑے پہلوں اتھے آیا ہیاں " میں ایہہ آکھ
کے اُتھے ای ٹھہر گیا ۔

" صاحب جی ------ تسی بھلنے او پئے ۔میں تاں
راتی دیہاڑی اتھے ای ہاں ۔ کدی کدار بازار تک
ہو آنا واں ، تے بس ----"

میں اُس بُڈھے نال کیہ بحث کراں ہا ؟
کُجھ سمجھ نہیں پیا آنا ہیا تے میں اُتھوں ٹُر پیا
ہیاں ۔ بڑے میرے پَیر لڑ کھڑانے ہئے ۔ ایہہ بُک کے
اُس مانہہ سہارا دِتّا ، تے جھٹ گھڑی اُتھے ای ٹھہر وَیّن
واسطے آکھیا ۔ اوہ ، ہور خدا جانے کیہ کُجھ آکھنا رہیا ہیا ،
پر میں کُجھ بی تاں نہیں سُن سکا ہیاں ۔ کُجھ چِر
بعد ، میں اُس دے پِچھے پِچھے وراندے دِیاں سیڑھیاں
چڑھ گیا ۔
وراندے دا قدرے ہنیرا راہ میرے واسطے جانیاں
پچھانیاں ہیا ، تے اوہ مانہہ وراندے وچوں لنگھا کے
ڈرائینگ رُوم دائیں کھڑنا چاہنا ہیا ۔۔۔ ۔ پر
میریاں نظراں اُس وڈے ہال کمرے آں چِٹّیاں لبھیاں
ہیاں ۔ میں اُس نے پِچھے ٹُرنا ہی پتل نیاں
پُھل بُوٹیاں والے وڈے دروازے نے ساہمنے
کھلو گیاں ۔
چوکیدار میرے آکھنے تے دروازہ کھول دِتّا ۔
میں ڈِٹھا کہ خالی خالی کمرے وِچ دوہرے پلنگھے
تے چِٹّا بُھٹ کمبل لوھیٹیا ہویا پیا ہیا ، تے بس ۔
میں خاموشی نال اگے ودھ کے ٹُول توں اپنے ہتھے
دا لِکھیا ہویا نسخہ چا گِھدا ۔ اُس پرچی تے تھوڑے ای دِن
پہلے دی تاریخ پئی ہوئی ہئی ۔

ٹکریاں ای ٹکریاں ، کھنگنا تے کھنگھارنا ہویا ہک
پرچھانواں ولانڈھے دیاں سیڑھیاں لیہہ کے میرے
ساہمنے آن کھلوتا ۔

" صاحب جی ...... کس پاسے ویناں جے؟"
بچی عمراں نے چوکیدار اپنے ساہ ٹھیک کرنیاں
ہویاں پچھیا ۔

" اتھے ہک مریضہ واں ٹکنے آں آیا ہیاں ---
------ بہوں دیہاڑے ہو گئے ن ------ وت
اس پاسے آنا ای نہیں ہویا ----"

میں اُس نے جواب وچ آکھیا ، تے
سیڑھیاں چڑھن لگاں ۔

" جی ؟ کدوں دی گل پئے کرنے او ؟ ؟ اِتھے
تاں کوئی وی نہیں رہنا ۔ ماتھہ اتھے چوہیہہ ورہے
ہو گئے ن چوکیداری کرنیاں ---- البتہ میرے توں
پہلوں شاید ......"

" اچھا ، برے میں تاں ایہا کوئی ہفتہ پندھراں
دیہاڑے پہلوں اتھے آیا ہیاں " میں ایہہ آکھ
کے اُتھے ای ٹھہر گیا ۔

" صاحب جی ----- تسی بھلنے او پئے ۔ میں تاں
راتی دیہاڑی اِتھے ای ہاں ۔ کدی کدار بازار تیک
ہو آنا واں ، تے بس ----"

میں اس بڈھے نال کیہ بحث کراں ہا ؟

کجھ سمجھ نہیں پیا آنا ہیا تے میں اُتھوں ٹُر پیا ہیاں ۔ برسے میرے پَیر لڑ کھڑانے ہئے ۔ ایہہ تک کے اُس مانہہ سہارا دِتا ۔ تے جھٹ گھڑی اُتھے ای ٹھہر وینجن واسے آکھیا ۔ اوہ ، ہور خدا جانے کیہ کجھ آکھنا رہیا ہیا ، پرسے میں کجھ بی تاں نہیں سُن سکا ہیاں ۔ کجھ چِر بعد ، میں اُس نے پچھے پچھے ورانڈے نیاں سیڑھیاں چڑھ گیا ۔

ورانڈے تا قدرے ہنیرا راہ میرے واسے جانیاں پچھانیاں ہیا ، تے اوہ مانہہ ورانڈے وچوں لنگھا کے ڈرائینگ رُوم واہیں کھڑنا چاہنا ہیا ...... پرسے میریاں نظراں اُس وڈے ہال کمرے آں بھِٹیاں لبھنیاں ہیاں ۔ میں اُس نے پچھے ٹُرنا ہکی پتّل نیاں پھُل بُوٹیاں والے وڈے دروانے نے ساہمنے کھلو گیاں ۔

چوکیدار میرے آکھنے تے دروازہ کھول دِتا ۔

میں ڈیکھیا کہ خالی خالی کمرے وچ دوہرے پلنگے تے پھٹا پُھٹ کمبل لوسیٹیا ہویا پیا ہیا ، تے بس ۔

میں خاموشی نال اگے ودھ کے ٹول توں اپنے ہتھے نا لکھیا ہویا نسخہ چا گھدا ۔ اُس پرچی تے تھوڑے ای دِن پہلے نی تاریخ پئی ہوئی ہئی ۔

میں چوکیدار نال رکیہ بحث کراں ہا ۔ جھٹ بک ۔ بہہ کے اُٹھ کھلوتاں ۔

میں جدوں باہر نکلا واں تاں یاد آیا کہ چوکیدار توں اُس ہوا نال گلاں کرنے بکتے نڈھے نے بارے پچ تاں میں پچھنا ای بھُل گیا واں ۔ باہر تی خاموش ٹھڈی واٹاں توں لگھنیاں ہیں اُتے نگاہ کیتی ، رجھتے انجیر تے چنار نیاں درختاں تے بے انت تے بے حساب اسمانی تارے لیہہ آئے ہے ، تے کالے شاہ اسمان تے رُکے ہوئے چنے تارنگ چپلا پے گیا ہیا ۔

حکم نامہ

کالے شاہ وٹیاں نی جاگھاں جاگھاں توں اُدھڑی ہوئی
سڑکاں نے اس موڑ تے قافلے قیام نہیں کرنے ۔
چُپ چاپ لنگھ ویندے وُن ۔ ڈرے ہوئے پنجراں تے
گھوڑیاں نال چلنے مسافر بک ذرا حیرانی نال اس پاسے
تکنے ضرور ہن ، پر سے ٹرنے رہندے وُن ۔

داستان گو آکھنا اے کہ کدی گیاں ویلیاں وچ اجے
جھٹ گھڑی ساہ کھدیاں بغیر کوئی قافلہ اگے نہیں ودھنا
ہیا ، پر سے ہُن تھکے ترُٹے ہوئے قدم ادھروں لنگھن
ویلے ذرا ترکھے اُٹھنے وُن تے جے قیام کرنا ہووے
تاں ذرا فاصلے تے جنگی جاگھاں پہنچ کے ساہ
گھیندے وُن ۔

داستان گو گیاں ویلیاں واں یاد کرنا اے تے دسنا اے
کہ چنگے موسماں وچ ، جدوں اسمان صاف ہونا ہیا تاں ، رات
ہووے یا دیہاڑ اِتھے ، اِس جاگھاں اگ نا آوا ہر ویلے
تپیا رہنا ہیا ، تے اُس تے مُڑی ہوئی گردن ہر ویلے
مُڑی ای رہنی ہئی ۔ لوہا کُٹنے نی آواز دُور دُور تک سُنی
وینی ہئی تے گھوڑیاں نے ہکنے نی واڑاں وِچ
مِٹھے پانی نے چوے تے نفع نقصان نے جھگڑے
مُکنے وچ نہیں آئے ہئے ۔
اس دَور تائیں پھیلے ہوئے پہاڑی علاقے وِچ
موسماں نا فرق کدی نہیں پیا ۔ راتی نی راتی وا سے
سیٹیاں وجانی ٹھنڈی ہیح وا چلنی ہئی ، پیشی ویلے
گبرا ختم ہو وینا اے تے سردی نا زور ترُٹ
وینا اے ۔ ایتھے تک کہ جھکیاں علاقیاں وانگر
سردیاں نا موسم بی جیوں تیوں لنگھ ای وینا اے ۔
بڈھے داستان گو یاد کرنا اے تے سردیاں
نیاں لمّیاں راتاں نا بیان کرنیاں ہویاں آکھنا اے
کہ بس اِک واری اجیہا کُجھ نہیں ہویا ۔
جدوں گبرا پیا پینا ہیا ، تے ختم ہونے وچ
نہیں آنا ہیا ۔ رات دیہاڑ اِک ہو گئے ہئے ،
ہتھے آں ہتھ نظری نہیں آنا ہیا ۔ ایہناں کالے
وٹیاں نی جاگھاں توں اُدھڑی ہوئی سڑکاں

نے دونہاں پاسے پھیلے ہوئے اس پہاڑی علاقے چوں
غلیل تیز ہواواں تیراں وانگر شاں شاں کرنیاں پئیاں
گھنیاں بیان ۔
ایجے موسمے وچ کون ہیا جیہڑا اُدھرے نا مونہہ
کرے ہا ؟
دونہاں پاسے چلے ہوئے قافلے جتھے نے ہیئے
اُتھے ای نے ہو کے رہ گئے ہیئے ، تے
ایہہ کجھ چنگا نہیں ہویا ہیا ۔
داستان گو اس گلاں تے حیران ہیا تے دُکھ نال
جند ملنا ہیا کہ دونہاں پاسے رُکے کھڑے قافلیاں نے
مسافراں وچوں کسی ہکی بی کیوں نہیں سوچیا ہیا کہ اس
کہرے نے مارے ہوئے علاقے وچ ، سڑکاں
نے اس موڑ تے کوئی اللہ نا بندہ جیونے نی کوشش
پیا کرنا اے ۔ اُس نا تک دوہرا ہو گیا ہیا ، تے
سبھ توں ودھ ایہہ کہ اوہ ہک اکلی جان
ہئی ۔
اُس نے چواں پاسے گہرے نی موٹی چادر
تنی ہوئی ہئی ۔ اوہ غلیل تے تیز ہواواں نے
ساہمنے ہیا ، تے اُس نے کھولے توں کوئی
ویہہ قدماں نے فاصلے تے جھکی جاگھاں چ مٹھے پانی
نا چوا ، جم کے بھتر ہو گیا ہیا ۔

داستان گو آکھنا اے کہ اوہ اس ویلے مونہہ اموہنا پیا ہویا ہیا ۔ اُس نے پیراں نے گروا گرد لویٹیاں ہوئیاں منج نیاں رسیاں خون نیاں ہر گھڑی ٹھڈیاں پینیاں ہوئیاں شریاناں نال ہک رک ہو گئیاں ہیاں ، تے اُس نے آلی دوالی وکھرے ہوئے اوزار زمی وچ جڑھاں کر گئے ہے ......
تے ایہہ کہ اجیہا کجھ کئی دیہاڑے تے راتیاں رہیا ہیا ۔

اس سارے عرصے وچ دوہناں پاسیاں نے قافلے موسم صاف ہو ویسے نی انتظاری چ جتھے ہے اُتھے ای کھلوتے رہے ۔ مٹھے پانی نا چوا پتھر ای بنیا رہیا ۔ تے منج نیاں رسیاں پیراں نیاں ٹھڈیاں شریاناں نال ہک رک رہیاں ۔
داستان گو دسنا اے کہ جیدوں موسم نا زور تروٹیا تاں راتی نا پہلا پہر ہوسی ۔ تد ہک تجارتی قافلہ سجے توں پہلے اُتھے پہنچیا ہیا ، تے اُس توں بعد پسینے وچ نہاتا ہویا ہک گھوڑ سوار ظاہر ہویا ہیا ۔
گھوڑ سوار نی اُتھے آمد توں کجھ ای چر پہلے آون والے قافلے نیاں مسافراں پہلوں تاں اکٹھیاں ہو کے اُس ٹھڈے ہیج بدّھے وجود آں گھیرے دکھیا ۔

نے وت ویکھیاں ویکھیاں اگی نا آوا تپ گیا ، آسے پاسے
وکھرے ہوئے اوزاراں واں کٹھا کر کے ویکھیا گیا ، نے
اُس نی جان بچانڑے والے بڑی دوڑ پٹی گئی - شاید
ایہا وجہ ہئی کہ قافلے نے بر وقت اُتھے پہنچن پاروں
اس نے ساہے نی ڈور نہیں تروٹی ہئی -
داستان گو آکھنا اے کہ جدوں گھوڑ سوار
اُتھے پہنچا ہیا تاں اُس ٹھڈے سخ وجود وچ زندگی
نی رمق جاگتی ہٹی پئی -
اُس اُنیاں سار سبھ توں پہلوں اپنی شناخت
کروائی ، تے اُس توں بعد اپنے پُھکے نے اندرونی
کھیسے چوں ہک لویٹیا ہویا چمڑے تے لکھیا حکم نامہ
کڈھ کے ساریاں واں دساس - اُس توں بعد
اوہ وی اُس ٹھنڈے وجود کول جھم مار کے بہہ
گیا - اُس ٹھڈے ہڈیاں نے پنجرے آں شناخت
کرن نی بہوں کوشش کیتی - پر کامیاب نہیں
ہویا -
اوہ سخت بیجھ وچ پیا ہویا ہیا ، تے شاید اُس
مُنّڈی وچ اگے ہنگل وسجے آکر اُتھے موجود ہکی
رتیاں والاں والے بُڈھے بپاری ایس طرح
گل چھوہی ....
" سرکار ...... تُساں والا خُدا ہور بھاگ

لاوے ۔ میں خدا واں حاضر ناظر جان کے آکھنا
واں ۔۔۔۔۔۔ تے ایہہ کئی ورھیاں پہلوں نی
گل اے کہ ایہہ میرا ہانی ، گُتیا بڈھ اُس
کالے ڈیاں نی سڑکاں تے منزلاں مارنا
ایتھے تک پہنچیا ہیا تے اتھے ای نا ہو کے
رہ گیا ہیا ۔ خبرے ایہہ آیا کتھوں ہیا تے
کدھر ویندا بیاس ۔۔۔۔۔ میں تاں ایہا کجھ
ای جاننا واں کہ اُس نے مناسب ہتھاں پیراں ،
ڈولیاں نیاں مچھیاں ، چیری چھاتی ، کُھلے متھے
تے سوہنے رنگے نی چھب اکھیاں وچ نہیں
رتھنی ہئی ۔ ایہہ اوہ دن ہیئے جدوں جوانی آں
اس نے ہونے تے ناز ہیا ۔۔۔۔۔۔ اس
ایہہ سفر کیوں کیتا ہیا ، ایہہ جانے یا رب
سچا ، برے ہویا ایہہ ہیا کہ اس جاگھاں آ کے
اس نی مشکی گھوڑی ٹھیڈا کھا کے ڈھٹھی ہئی
تے اُتھے ای دم دے گئی ہئی ۔ اس
پچم چم کرنی زین آں آپ اپنے ہتھاں نال کھول
کے گھوڑی توں دکھ کیتا ہیا تے دیر تک
گوڈیاں وچ سر دے کے بیٹھا رہیا ہیا ۔۔۔
۔۔۔۔ وت اُس لہائی توں لہہ کے پانی پیتا ،
تے خدا نا شکر ادا کیتا ۔۔۔۔۔ ورھیاں پہلوں

جدوں میں ایتھوں پہلی واری لنگھیا ہیاں تاں ایہہ
ساریاں گلاں اس ماتھیہ آپ ڈٹھیاں ہیاں - اُس
ویلے میں آپ وی جوان ہیاں تے لکھاں وچ ہک
ہوساں ، پر سے کیہ عرض کراں خود جوانی آں اُس نے
ہونڑے تے غرور ہیا ------ اس اگے ودھنڑے یا
پرت ونجنڑ نا ارادہ کیوں نہیں کیتا ؟ ایہہ اسس نا
خدا جانڑے ، پر میرے اپنڑے خیال وچ اسس نی
کوئی خاص وجہ ضرور ہوسی ..... کتنڑے موسم آئے
تے گذر گئے ، اتھے تک کہ جوانی نا غرور ٹُٹا -
تاں ایں اوہناں ویلیاں توں ایہہ گیا بڈھا ایتھے
ایس جاگھاں تے قافلے نیاں مسافراں نا حوصلہ بن
کے بیٹھا اے - ساڈے گھوڑیاں تے خچراں نے
ترٹے تے گھسے ہوئے نعل ، اس آپ اپنڑے
ہتھاں نال بدلے وُن ، زین نا اسباب مرمت
کیتا اے ، تے ایس توں وکھ مسافراں واسطے
جو کر سکا اے کیتاس ------ اس جھکیائی
وچ مٹھے پانی نا چوہا اے ------- ذرا
چکھو تاں سہی ------- تے اُس چوہے تک
پہنچنڑ لئی ہُن تاں لہائی وی لہنی نہیں پینی - آ تے
چڑھنی پھرنی اے تے اُس نے نال چمنا بوکا لے ،
جیہڑا اکو جھپکنڑ وچ ماکھیوں توں ودھ مٹھا پانی

اُس تے چھک آنتا اے ۔۔۔۔۔۔۔۔۔ معاف کرنا ۔
ہس ویلے چرخنی تے بوکا نظری نہیں پیا آنا ۔ ایہہ
کھیڑ تے جیہڑا بیع ہیک ہٹ رہیں تاں آپ
ہیک گھنے او ۔۔۔۔۔"

داستان گو نا بیان اے کہ اس رتیاں والاں
والے بڈھے نی گل اوہ وچ ای رہ گئی ۔ اُس
گھوڑ سوار اُساں ہتھے نے اشارے نال چُپ کرا دِتا
تے آکھن لگا :

"بڈھیا ، تُد میرا کم آسان کر دِتا اے ۔ میں جس
مقصد واسے اتھے تیک آیا ہاں ، اس مردود آں
بہوں پہلوں اسی کے خاطر بھیجیا گیا ہیا ۔"

اُس اتنا آکھیا تے اپنے لکّے نال لمکنے
چھُرے آں ہکی جھٹکے نال کھول گھِدا ، فضا وچ اُچھیت
کیتا تے اکو جھپکن وچ اُس ٹھنڈے تیغ بڈھے وجود
وچ لاہ دِتا ۔

اُس توں بعد اوہ زیادہ دیر اُتھے نہیں ٹھہریا ۔
اُس جھٹ پٹ مرن والے بڈھے نی سزا نا حکم نامہ
پڑھ کے سُنایا ، نیواں ہو کے مرنو نی تصدیق کیتی
تے نہاتی لیہہ کے جھُڈے پانجیے نے چوبے نی
طرف نکل گیا ۔

اوہ بہوں جلدی وچ ہیا ۔ اُس صبح ہوون نا انتظار

بی نہیں کیتا تے پسینے وچ پگے بدمروں آیا ہیا اُدھر
پرت گیا ۔

داستان گو آکھنا اسے کہ اِس جاگلاں راتی نی راتی
واسے مٹھرن والے قافلے نا کوئی یک بندہ بی بچ کے
نہیں گیا ۔ سارے اوٹھیاں رگوڑے تے خون تھکتے ہوئے
مر گئے ۔

جادوں والا گھوڑ سوار مٹھے پانی نے چھپے وچ جڑے
تے لکھے ہوئے حکم نامے نے نال ڈاڈھا تیز نہر بی
سٹ گیا ہیا ۔

”سانگی اُستاداں نی ہک رات“

سُنّنے آئے آں کر گاہ تے دیہاڑیاں وچ پچھلے بدلاں
نیاں آوارہ ٹُکڑیاں دلاں وچ دراڑاں پا دیندیاں ۔ سیٹیاں
مارنی ہوا وچ چیک سُنائی نہیں دیندی ، تے آسمانی
بجلی برچھی نے چمکارے آں کھا دیندی اے ۔

بس ایہجے ای دیہاڑے ہیئے ۔ اجلا پوری طرح
سردیاں نہیں آئیاں ہیاں تے گئے . بھرے ہوئے
میریاں تے بدّواں پاسوں بدّل چڑھے ہیئے ۔

گرائیں نے نکّے نکّے نڈھے گرمیاں نیاں لمیاں دوپہراں
نے خاتمے تے افسوس کر چکے ہیئے ۔ پُوری پارٹی نے
ہتھاں وچ گھسے ہوئے تاش نے بد رنگے پتّے ہیئے ۔
ہک دوّجے کولوں، مار کھا کے کسی نتیجے تے نہیں

پہنچ پائے ہجے کہ اج جتا کون اے تے ہارا کون ۔

" آخر جت کس نی ہوئی ؟ " کسی ہکی پچھیا ۔

"جت ...... ہمیشہ ٹیکری والے نے ہوئی اے ۔
جت مُغلوں نے حُجرے نی ہوئی اے " ساریاں
ہک زبان ہو کے جواب دِتا ۔

مُغل ہیں ہیاں ۔ مُغلاں نے حُجرے نا سیم والا
ٹھنڈا فرش ۔ گھپ کمرہ تے بغیر تاکاں نیاں چوکور باریاں
...... جنہاں وچوں ہنیرا اندر آ وڑا ہیا ۔

وت دیکھنیاں ای دیکھنیاں کھپ پئے گئی ۔ سارے بُڈھے
ہنیرے وچ ہکی دوئے تے چڑھے ڈھینے ہجے ۔ ہر پاسے
بیٹیاں جُتیاں نی آواز تے نال بُڈھیاں نیاں چیکاں حُجرے
نیاں باریاں وچوں ہنیرے اں باہر دھکنیاں چوں پاسے سار
نے جنگل تک نکل گئیاں ۔

حُجرے وچ گھپ چُپ کر کے جُتی چلنی رہی ۔

اج بی مغلاں نا حُجرا اوہجا ای ہیا جیہوں میرا پیو دادا
چھوڑ کے گیا ہیا ۔ تے حُجرے وچ اپنے وڈکیاں نے نقال
چھوکرے ۔ سیم والا فرش ۔ گھپ کمرہ تے بغیر تاکاں نیاں
چوکور باریاں ۔ تے اوہناں وچوں اندر ڈھینا ہنیرا ۔

جدوں ہوش آیا اے تاں جُتی میرے متھے وچ ہجی
تے سمجھ وچ نہیں آنا ہیا کہ کس پاسے چلا واں ۔ اندر نے
ہنیرا سہما ہویا ہیا ۔ میں جھٹ گھوڑی جُتی رکھ کے پچھیرلیاں نا

پُورا زور لایا :

" کوئی ہے ؟ "

اندر ہنیرے نال ٹکرا کے میری واز پچھے پچھے ہو گئی ۔

مسکینے اگے ودھ کے بُوہا کھول دِتّا ۔

کھڑے نے اندر ہتّھ پایا تے باہر چوّاں پاسے

سیٹیاں مارنی تیز ہوا تے سارا جنگل بولنا پیا ۔ عین اُس

ویلے زور نال بجلی کڑکی تے اساں دونہاں آسمان تے اُڈنے

پھرنے ، مٹی رنگے بدلاں وانگ ٹمک کے گوڈیاں تے بھار

اپنے پیزار ڈھونڈن لگ پیئے ۔

کُجھ دیر بعد ، جدوں اسی کھڑے دی مُہاٹھاں تے

بیٹھے ہوئے سیاں ، تاں ایجوں لگا اے جیوں گرایئں توں

دو کوہ پرے جرنیلی سڑکاں تے بجلی ڈھٹھی ہووے ۔

" یار مسکینے آں کہ موتو کولوں کُجھ دیر پہلوں مرنے

والے دیاں اکھیاں وچ ایہیا ای ہنیرا تانا تن

گھیندا اے "

" کیہ مطلب ؟ "

میریاں اکھیاں دیاں دوہے پُتلیاں گھڑی گو

گھڑی واسے اڈیاں رہ گئیاں ۔ تے میں ہکیا کہ سانجھنے

نا منظر ڈاڈھا منڈا ہیا ۔۔۔۔۔ جاگھاں جاگھاں توں اُدھڑیا ہویا

ہنیرا ۔۔۔۔

" میں پیا آکھ سیاں کہ جدوں بندہ مرنا اے تا ۔

تے دوپہر وی ہووے تاں ایہوں لگدا اے جیوں شاماں پے گئیاں ہوون۔"

"اچھا"

"پرے یار، اِک گل نہیں سمجھ آئی۔" اوہ پُوبے وی مہاٹھاں تے بہہ گیا۔

"کدھرے ساڈے نال وی ایہا کجھ ای تاں نہیں پیا ہوندا۔ کدھرے ایہوں تاں نہیں کہ باہر دوپہر ہووے تے اساں شام بنائی ہوئی ہووے۔"

مسکینے ایہہ گل کر کے ماتھہ وی ہتھیل جتوسے وچ پا دتا۔

"یار، اسی کتنی کو دیر کھیڈدے ہوساں؟ جدوں تاش کھیڈ کے ہٹے آں تاں کیہہ ویلا ہیا؟ تے اج وت ساریاں دوستاں وچ جتی چلی ہئی کہ؟"

کَیں مسکینے تے اتھے بھوں سارے سوال کر دتے۔

"یار، ماتھہ تاں ایہوں لگدا اے۔ جیوں ایہہ سبھ کجھ کسی پرانے ویلے دی یاد ہووے۔ کدھرے اسی دوہے مُغلاں دی اس مہاٹھاں تے دم ای نہ دے ونجیاں۔"

اتھے تک پہنچ کے دوہاں واں سپ منگو گیا۔ سیٹیاں مارتی ہوا وچ سارا جنگل دڑ وٹ گیا۔

"تد شامی نی بانگ سُنی ہئی ؟" بہوں دیر بعد مسکینے سوال کیتا۔

"نہیں ..... پرسے ہو گئی ہوسی ، اساں خیال نہیں کیتا۔"

"یار اتنا خیال تاں رکھنا چاہی نا اے نا - کدھرے ایجیا نہ ہووے کہ کسی دیہاڑے بانگاں ہوون ای نہیں ، دوپہر ہووے ، تے ساڈیاں اکھیاں وچ تشامی نا ہنیرا ایہہ آوے۔"

اسی دیر تک حضرے نی مہاٹھاں تے ایکوں ای بیٹھے رہے ، وت خیال آیا کہ کدھر اساں دونہاں واں گھروں نہ بیجے لبھنے ہوون - ایہہ سوچ کے اسی اُٹھ کھلوتے تے باہر اپنے سرے توں اچت کھلتی سار آں دونہاں ہتھاں نال ہٹانے ، تیز تیز قدم چاتے گھراں واہیں ٹر پیئے۔

اجلا رکن مِن شروع نہیں ہوئی ہئی پرسے پدل چوڑاں پاسوں ٹر پیئے ہے - سار نے جنگل چوں لگھ کے اسی دوہے ، چُپ چپیتے گرائیں نی ڈھنا نال بیئے ٹرنے بیاں کہ حضرت صاحب داہیوں نوبتاں نی آواز سُنائی دتی - اسی دوہے حیران پریشان کھلو گئے۔

اج جمعرات ای نہیں ہئی - وت کیہہ وجہ ہئی ؟ پرسے نوبتاں نی واز برابر آنی ہئی پئی۔

خُدا جانے اسی دو بے کتنی دیر تک حیران کھلے رہے ہوساں - انج لگدا ہیا جیوں ڈھنا نے کنارے تا پچھڑ ساڈے قدماں وچ اُٹھ آیا ہووے - تے ہولے ہولے اسی اُس نے وچ ٹُبیاں دیندے ہوواں - ڈھنا نے کنارے وڈے وڈے پپلے ڈڈو گلا سُجا سُجا کے پتہ گانے ہئے ، تے حضرت صاحب نے دربار والیوں نوبتاں نی واز ہواو نے نال رل گڈ ہو کے ساڈے سجے کھبے توں ہو کے پئی لنگھنی ہئی -

ساہمنے جرنیلی سڑکاں نے پار ، بجلی ہک واری وت دھتی تے میں تکیا کہ میں دربار تے جھلنے اُچے بدلاں نے گھیرے وچ آ چکے ہئے تے رُتھی رُتھی نوبتاں نی واز ......

کھلتیاں کھلتیاں مسکینے ہک چیک ماری تے کمان چوں نکلے تیر وانگ میرے کولوں اگے نکل گیا - میں ڈھنا نے پانیے وچ ڈھینیا ڈھینیا رہ گیاں ، تے بڑی مشکل نال جان بچائی ہئی -

وت انج لگا اسے جیوں وقت ٹھہر گیا ہووے -

میں کنا کنا ، چور قدماں نال ، ساہ روکیاں اپنی گلی تک آیا - ڈیڈوں نا بوہا کھُلا دیا ہیا - ماں جیہ ڈیڈوں چوں ویہڑے تک وسنجے پچ شاید بہوں وقت لگ گیا -

ساڈے گھار ویہڑے وچ انہیوں لگنا ہیا جیوں دیہوں

بنے ڈِیا ہووے - میرے گی ۔ پرتنے تے کسی توجہ نہ ایں
دتّی ۔ ویہڑے پچ تال نال پٹیاں ہوئیاں واتے رشیاں منجیاں
تے کوئی نہیں ہیا تے کونے پچ شرینہہ تلے تندور نے
تھڑے تے ہلتا جُلتا پرچھاواں میری اپنی ماؤں تا ہیا۔

بڑا عجیب جیہا لگا ہیا۔ جہنے تاں انج لگا ہیا جیوں
راتی نا روا پہر ہووے۔

میں باہر نکل آیاں۔

نوبتاں نی واز باہر گلیاں وچ رُلتی پھرنی ہئی - میں
اُس آواز نی انگلی نپ کے ، بے سوچے سمجھے حضرت صاحب
نے دربار دائیں ٹُر پیا۔ لوکاں نے جتھے نے جتھے اُس
پاسے پئے ویندے ہئے۔ گلے وچ رُمالاں نی جاگّاں توں
دستر خوان لویٹے ، چرینگنیاں کھیڑیاں نے نال ہر قدم
تے برچھیاں نے ہاکیاں ٹیکنے ، ماہیے نے بول ہکی ووسے
کروں کھسنے ، ویرو تاجے باجے والے جوان ۔ اوہناں وچ بٹا پٹی
بچگے والا ہک جوان سرونہہ نے تیل نال چوپڑیاں ہوئیاں گل مچھیاں
تے ہتھ پھیرنا ، لمے لمے ڈگ بھرنا ، اگے اگے پیا ٹُرنا ہیا۔

اسی محل شہزادے ، اکثر تینیاں دوپہراں وچ اپنے پالتو
کُتیاں نال تاجے باجے ہک پچھے ہوئے میرے پچ گدڑاں نے
پچھے نکل ویندے ہیاں ، تے جدوں ہنیرا پئے ویندا ہیا تاں
تاجے باجے بنیاں کھلیاں فصلاں اُجاڑنے ، لُٹ مار کرنے ،
ٹلکرے مارنے واپس آنے ہیاں۔

میں تاجے باجے نے اکثر ڈھیاں واں سیانتا ہیاں ۔ ۔ سے

اس حصے وچ ماتھ کوئی بی جانا پچھانا مُوڈھ مہاندرا نظری نہیں

آیا ہیا ۔ تے اوہناں نے ماہیے نیاں اُچیاں تاناں ساڈی حویلی

نیاں کدھیاں ترپ کے اندر ویہڑے پئی جھاتیاں پئیاں

پائیاں ہیاں ۔

"بے غیرتے ..... دے آنے "۔

ایہہ تاجے اپنے والے ساڈے وڈیاں نے کا ے

ہے ۔

ماتھ کجھ بی چنگا نہیں بیا لگا ہیا ۔ میں آکھنے ای

کملو ونجاں اسا برے پتہ نہیں کیوں میں اوہناں نے پچھے

ٹُرنا رہیاں ۔

حضرت صاحب نے دربار نال سیڑھاں نے اُچے تھڑے

نے دُوروں دُور تک لوک بیٹھے ہاسا ٹھٹھا پئے کرنے ہے ۔

وچ پڑ بنا ہیا ہیا تے دربار نے اُتے ہواؤ وچ

زور زور نال اُڈنے جھنڈیاں تے تلے ملنگاں نے ڈیرے وچ

نوبت پئی وجنی ہئی ۔ ملنگاں نی پھیری نوں گھن کے دربار نی

کدھی تک سراں تے مشالاں پئیاں بلدیاں ہیاں ، تے اُتوں

چواں پاسوں ٹھکنے بدل دربار تے اکٹھے ہو گئے ہے ۔

تماشا شروع ہوون والا ہیا ۔ نوبت روک دتی گئی ۔

میں بہوں دیر تک کھلے تے جھکے واں لبھنا رہیاں ۔ پر سے

اوہ نظر نہیں آئے ۔

پڑے نے وچکار۔ دیاں تو اتنیاں ای ساز ندے آ گئے تے اونہاں نے پچھے رپچھے بجے سنوُرے ہوئے سانگی چھوکرے۔ اوہ جوان پاسے پھر تر کے مشالاں نی پھکی روشنی وچ اداواں وسنے جئے۔

ہکی دوئے نے مقابلے وچ للکرے تے سیٹیاں مار مار کے دونہاں گراتوان نے جوان بے حال ہو گئے جئے۔ پڑے نے وچکار رکھے ہوئے گیساں نی روشنی وچ وڈی مشال والے سانگی اُستاد "ہا" بھری۔

"ہا" نی تیز آواز ہر پاسے ودھتے نا جیلہ کرنی اُتے اُٹھی۔ ہرے دربار نیاں کدھیاں تے موڈھے نا موڈھے جوڑ کے کھلتے لوکاں نے گھیرے آں نہ تروڑ سکی تے اُتھے ای ٹھہر گئی۔ اُتے مٹی رنگلے بدل کجھ ہور اُڈ کھلوتے جئے۔

میں فضا وچ سانگی نی تکھی آواز آں جھیاں ہویاں بکتیاں، سُنتا رہیاں، نقراں نال ناپتاں رہیاں۔ ہرے اُس جی ہوئی آوازاں نے بے شمار رنگ جئے۔ ہکی دوئے توں وکھرے، آپس وچ حل نہ ہوون والے۔ تے دربار نے حاطے وچ دُشمنیاں نے لے سلسلے جئے جیہڑے ساڈے گرائیں توں تاجے باجے بنک نکل گئے جئے۔

زمانے گذر گئے۔ گاہے نیاں دیہاڑیاں پچ، کسی ہکی برچھی نے چمکنے پھل جیہڑی خونے نی لہر سر توں گذاری ہئی،

اس لہر وچ اج بی ودھیاں بزانواں نے پچھان لگی ہوئی ہئی۔
بلتی مشالاں نی پیلی روشنی پچ "ہا" بھرن والے
سانگی اُستاد نا کھلا ہویا مونہہ اتے وانیں آپت ہیا،
اُس نا ہک ہتھ کنڈ تے ہیا تے ٹوٹیاں ہوئیاں
اکھیاں۔

اُس ویلے تاں اہجوں لگدا ہیا جیوں آسے پاسے
بیٹھے ہوئے للکرے مارنے جوان تے بچے سبھ اُس
"ہا" بھرن والے آں پچھے رونے ہوون، تے چھم چھم
کرنے سُرخی پوڈر لیتے ہوئے سانگی منڈھیاں نے مہاندرے تا
لیپ پانی نال وگ گیا ہووے، اوہناں رنیاں چھاتیاں نے نقلی
اُبھار سک گئے ہوون، تے تیز بارشاں اوہناں نے ریشمی
زنانہ کپڑیاں وچ چھپے ہوئے مردانہ جسماں واں ظاہر کر دتا
ہووے۔

میں حیران پریشان، نرکھ کر کے آٹیاں تے نال والی
گلی پچ کُد گیاں۔ میں گھرے وائیں نکل وینا چاہندا ہیاں
پرے گھرے وچ تاں اجے ہُن ویہوں ڈُبا ہیا۔ ساڈے
ویہڑے پچ ڈبیاں ہویاں وانیں رنیاں منجیاں، اجی نے
سرہانے نیویں لالٹین تے کونے پچ شرینہہ نا درخت۔۔۔
۔۔۔ اہجوں لگدا ہیا جیوں لگاتار پتر پئے ڈھینے ہوون۔

مَیں ہنیری گلی پچ ہیاں، جھٹ نا جھٹ اہجوں لگا
اے جیوں کوئی دوپہراں مانہہ گھیر گھیدا ہووے۔ مَیں

پیروں پیر واہنا ، اکھیاں وچ ہنیرے تا غبار گھن کے جھٹک جیہا گیاں ۔

" ویل ..... ویل ، تاجے باجے شیر کمہار نی ویل
..... یک روپے نی ویل ، ہزار نی ویل ۔"

میں فٹو فٹ پرت پیاں ۔ میں تاجے نے شیرے کمہار آں یک نظر تکنا چاہنا ہیاں ، جس پچھلے ہفتے منڈی وچ لمی کوڑی کھیڈنیاں ہویاں قینچی مار کے میرے لانے نی ٹنگ بھن دتی ہئی ۔ میں بہوں سخت پیر مارے ، پر سے شیرے ہتیاں کھاکھاں توں روپے نا نوٹ سانگی ٹنڈے نی پنڈھی نال اُٹھنا نہ ویکھ سکاں ۔ میں اپنے بالکل سامنے کھلتے ہوئے اپنے نمرے والے نا موڈھا دبایا :

" شیرا کتھے اے جی ؟ "

" ہو سامنے ، کھلا ہویا اے اپنی ماؤ نا خصم ۔ پٹا ہتی پچلا پایا ہویاس ۔

میں اجلا پٹا پٹی پچلے پچ اُس ماؤ نے خصم آں تہیں سیان سکیا ہیاں کہ میرے سجے کھبے چوں بہوں ساریاں آوازاں اکٹھیاں آئیاں ۔ اوہ سارے لوک شیرے ہتیاں سنگواریاں نال اپنے اپنے رشتے پچھے جوڑنے ہجے ۔ وت کن من شروع ہو گئی ۔ رنگ وچ بھنگ پے گئی ۔

پڑے وچ دوئے پچھلے نمرے اُسی طرح واری واری پیئے گانے ہجے کہ اوہناں نے ہر کھکے تے فریاد نی

آئی ہئی ۔

"ویل ۔۔۔۔ ویل ، لکھ نی ویل ، تیرے تاجے باجے
نی پنجاں واریاں نی ویل ۔۔۔۔ ہکی روپے نی ویل ۔"
کھلتے ہوئے بلتی مشال والے سانگی استاد سو روپے
نا نوٹ اپنی پگڑی وچ رکھنیاں ہویاں ہک واری وت مُہلر"
بھری :

سے

سُرمہ تے دنداسہ مستی ، ہونٹاں تے لگائی این
اکھنا ہیوی عبدالکریما ، جھلیٔ ملکھوں کیوں گمانی این

میں گل نے ہنیرے بچوں اگے بل کے چانٹے
وچ ویٹا چاہنا ہیاں ، کیہ پتہ پٹھا پٹی جولے وچ تیرا تاجے
باجیا نظری پئے ونجے ۔ برے ہس اجلا اگے نکلنے نا راہ ہی
پیا لبھنا ہیاں کہ کسی میرے کالے وچ ہتھ پا کے مانہہ پچھے
چھک گھدا ۔

اوہ مسکینا ہیا ۔ ہنیرے وچ اُس نے پچھنے شاہ کالے
مہاندرے تے شیطانی مسکراہٹ ہئی تے اوہ تھر تھر
پیا کنا ہیا ۔

"میرے پچھے پچھے آ" اُس گھس گھس کیتی ۔

اُس نی ریبیھ رواں نہیں ہئی ۔ اوہ لمے لمے
قدم جاتا ہنیری گلی نے اندر لیہہ گیا ۔

سانگی اُستاد چار بیٹے توں بعد اُوھالے والا مشہور

گیت شروع کر دتا ہیا۔ نچنے والے منڈھیاں نیاں کنڈاں تے ویخنے چڑھے نے پٹاکے نی "ٹھاہ ٹھاہ" گرائیں نے باہر وار بنے ہوئے کالے شاہ ہنیرے تک نکل گئی تے اُس توں بعد لوکاں نے باجے نی واز ہٹی

ٹہن باقاعدہ یاش شروع ہو گئی ہئی۔

"ہویا کیہ اے؟" میں مسکینے نا پچھ لگ رکھ کے پچھیا۔

"بس نکل آ مرزیا ---- توں نہیں جانتا ایں ۔ اج خون خرابا ہو کے رہسی ۔ تاجے باجے خالی ہتھ نہیں آئے ، ہر ہکی نے ڈب وچ طمانچہ ای ، تے اپنے گرائیں نے مرزے نی ڈاڑھی تیاری چ اُن ۔

بس جھٹ گھڑی نی دیر اے ۔ ہکی دُوئے آں ڈاہ کے رکھ ویسن ۔ اج کُجھ ہو کے رہسی آ ۔ مرزے ، توں دشمن داری والا ایں ۔ بس نکل آ۔"

میں ڈھینا کرنا مسکینے پچھے ٹرنا رہیاں ۔ میں آپ کُجھ چر پہلوں کراکی بجلی نے چاننے پچ ، دربار نے پچھے اندر کوٹ توں آون والے اپنے رشتے داراں نے ہتھاں پچ چادراں وچ لویٹیاں ہوئیاں برچھیاں تکیاں ہیاں ۔

اسی دوئے گلی نا لما چکر کٹ کے حضرے والے رستے تے پئے گیاں ۔ ہٹی گراں ہک پاسے رہ گیا ہیا تے سانجھے کچے رستے تے ناوں نال ڈھنا نے تھہرے ہوئے

پاشیئے وچ سُرمہ سلائی والی بارش ہوئی ہوئی پئی۔ حضرے نے چوتاں پاسے وسی ہوئی ساراں وچ پانی پینے نی واژاں نال دربار وائیوں آنی ڈھولکاں نی واز تے گھنگروواں نی چھم چھم پناد پئی لبھنی ہئی۔ ہُن میئنھ اپنے زوراں وچ ہیا۔

اسی پڑیاں ہک چکڑ وچ ٹُرنے رہے۔

"یار.... توں شیرے آن تکا ہیا؟"

"ہاں"۔ مسکینے اوچوں ای کمنیاں کمنیاں جواب دِتا۔

"مرزیا.... خُدا نی قسم اے، اُس نیاں اکھیاں وچ خُون لتھا ہویا ہیا تے اُس نیاں ڈولیاں رتیاں مچھیاں نظرنیاں ہیاں پئیاں۔ میں آپ تکا ہیا۔ وت اوہ اوتھوں اُٹھ کے باہر نکل گیا ہیا۔ میں اُتھوں ای اندازہ لگا گھدا ہیا کہ اج کُجھ ہو کے رہسی۔"

میرے اگے مسکینا لمے ڈگ بھرنا ٹری دینا ہیا۔

اُس نے چکڑے وچ ٹرنے نال "بپچاک، بپچاک" نی آواز تے اُٹھنے چھٹے، میرے موڈھیاں توں رگڑیاں ہک چکڑے نا لیپ پئے کرنے ہئے۔ جداں سُرمے سلائی والی تیز بارش ہوئی

ویٹی آکھی -

" مرزے ، پار سال یاد ای ، ایہناں ہی دیہاڑیاں وچ
نیہرے گھبار نی جیبھنوں نا اُدھالا ہویا ہیا -
تماجے باجے والیاں لتی کوڑی دِچ جبھی مار
کھاہدی ہئی تے تمکہ. بی کتوا بیٹھے ہیئے - یرسے
یار ، اسس واری تماجے باجے بڑی نیاری نال
آئے دن - ماتہہ تاں لگنا اے کا سے اپنی
اوقات بھل گئے ن ..... - تیرا اپنی جیبھنوں
نے اُدھالے تا بدلہ گِنسی "

میں اُسی طرح ٹھُنیاں "ہاں ہُوں"
کیتی -

اچلا اسی جرنیلی سڑکاں واں نہیں چڑھے ہیاں کہ
اُسنے "ٹھے ٹھاہ ٹھاہ" نیاں تیز آوازاں پچواں پاسے جمی
ہوئی ہنیرے نی چادراں واں پھیرنیاں ہوئیاں نکل
گئیاں - ایہہ سانگی اُستاد نے تنتھے پچ بہے موئے
پچھے نے پیٹے نی آواز نہیں ہئی - ایجی لگنا ہیا ،
جیویں طمانچہ چل گیا ہووے -

" مرزے ، سانگی بڈھیاں نے کنڈاں نا کمال تتیا
ای - مہر پاسے " ٹھاہ ٹھاہ " کرا دتی نا "
میرے اگے فرزنے مسکیتے گل ہک
نی وت چھوہی -

"یار کدھرے کوئی جنگ نہ تو کوئی ہووے - ایہہ ٹھاپچے
نی آواز لگی ہوئی اے"

"ہو سکدا اے - میرے یار ، لڑائی نی بنیاد
بھیجیا نی دیر لگی اے"

"بنیاد کس گلاں نی ؟ کوئی گنجائش رہ ہی
گئی اے"

"کجھ پتہ نہیں چلدا یار - اج اسی پیٹے تجھے
ہیاں کر ڈیگری نا ویلا ہوسی ، بڑے پینڈ لگا کر
شاں پئے گئیاں - باتکاں اساں نہیں سنیاں -
گھراں پر کوئی جینت بک پہلے ویہوں ڈبیا
اے ------ چنگیاں بھلیاں ٹکیاں ہوئیاں
شیشیاں ہی اوپریاں اوپریاں پئیاں لگدیاں"

مسکینا چپ ہو گیا -

اسی دو جے جرنیلی سڑکاں تک آ کے نکلی بجلی
نے بہہ گئے تے چپ نا گھیرا ہر پاسے دوڑھنا ریہا -
بجلی نے نکلے وگدے پانیئے تے شور وچ دور دوں
آنی ڈھولکاں نی تھاپ سنائی دیندی رہی -

اساں واں اُٹھے بیٹھیاں زمانے لنگھ گئے -
اک ویلا آیا کہ ڈھولکاں نی تھاپ نی جگہ وگڑ گئی -
تے سیکراں نال ٹکرانے پانی نی سرگم مدھم گئی -
وت بجلی نے دونہاں ہریاں تے چانن سوہ تے

ساہمنے دربار نے اُچے جھنڈیاں تے پچھے بجلی چمکی
تے گرائیں وائیوں آئی اِک مُشکی گھوڑی اساں
دوہاں بنیاں اکھیاں وِچ ٹھہر گئی۔

مَیں تکیا کہ گھوڑی تے چٹا پٹی چولے والا
بندہ اُڈّا ہویا ہیا تے اُس نے لکّے
وِچ پچھوں آئی ہوئی اِک زنانہ بانہہ پائی۔

میرے خیال نیں تصدیق مسکینے کر دتی۔ بڑے
شیرے نے پچھے مُشکی گھوڑی تے کون سی ...
اسیں نہیں پچھان سکے۔

جرنیلی سڑکاں تے آون توں بعد، گھوڑی
دیاں ٹاپاں نے نال اٹھنیاں چنگاڑیاں اساں
دوہاں تکیاں۔ چٹا پٹی چولے نال لوٹیا ہویا
زنانہ وجود نال گھدیاں ہویاں تیرا کیہہ
توا ہو گیا ہیا۔ اُس نیں مُشکی گھوڑی
دیاں ٹھنگاں وِچ کمانیاں لگیاں ہوئیاں سٹیاں
تے اُس نا چٹا پٹی چولا جھنڈے وانگوں
پھڑکنا پیا۔ انجوں لگن ہیا جیوں اوہ کُبیر سمعن
آں تنیاں سمیت لاہ سٹسی۔

اساں جرنیلی سڑکاں نی ڈھلی تھلے اِک عمر گذار
سٹی ہئی۔

ہیں مسکینے تے بھرے تے چھکنے چاندی والاں
وال تکیا۔
" یار، مسکینے، اسی تاں بڈھے ہو گئے
آں "
اوہ شیطانی ہاسا ہسنا رہیا۔
وت اسی بڈھیاں واگن ٹرنے، اپنے اپنے
ہرے تے چاندی والاں نا بوجھ چایاں، گوڈیاں
تک چکڑے بچوں لگھ کے گرائیں والے رستے تے
پے گئے۔
اگلے دیہاڑے، گرائیں دچ کسی جاگاں بی اساں
راتی نے اوچالے نی گل نہیں سنی۔ کسی دسیا
کہ مربیں نے للکریاں تا تاجے باجے والیاں
کوئی جواب نہیں دتا، تے شیرا کمہار
اپنے گوڈیاں وچ سر دے کے بیٹھا رہیا
رہیا۔ بے غیرتے اکیہ جواب دیوں سا۔
میں اپنے برف پھوئے اُتے چا کے بڈھیاں
اکھیاں نال مسکینے آں تکیا۔
" مسکینے، ایہہ تدھے اکیہ دسنے وَن ؟"
" مرنے، کدی کدی ایچوں بی ہونا اے کہ
باہر دوپہر ہودے تے اسی سمجھاں شام
پے گئیاں "
مسکینے اپنی ڈھلی ہوئی واناں پر جواب ...

قصّہ کہانی

چنگی گل ای اے کہ میں کدے وی اُدھار گھِن کے واپس نہیں کیتا۔ میرا خیال ہیا اُدھار گھِدا ای اس واسطے دینا اے کہ واپس نہ کیتا ونجے۔ میں پچھلے پنجیاں سالاں نی بیکاری تے وِہاں وچ اتنا اک اُدھار گھِن چُکا واں کہ واپس کراں تے آواں تاں اگلے پنج سال جھلا بیٹھا رہواں۔ پر اج میں ستاہراں روپیاں نا منی آرڈر بھیج کے دو سال پہلوں کھادے ہوئے اُدھارے کھانے نا بل ادا کرنا چاہناں صرف ہک بل جس نا کدے کسی نہیں پچھیا۔ پر جس مانہہ ہر ویلے اپنڑا اٹکاؤ رکھیا اے۔

تہاں اُس ہوٹلے نا پتہ مانہہ پوری طرح یاد نہیں ہے۔ پر میں ای جاننا کہ ایہہ پیسے اُساں پوہنچ ویسن۔ میرے

پیہا نعمت نے بندہ اُس نے پیسے نہیں مار سکا تاں جو کوئی نہیں مار سکدا -

دو مہینوں اس شہر چوں آئیاں - آخری دیہاڑے ، کاؤنٹر تے پئے ہوئے رجسٹر تے دستخط کرنیاں ، میں اُس نال چھوٹا وعدہ کیتا ہیا کہ گھار پونہچنیاں ای سارے پیسے بھجوا دیساں ، تے اُس جواب دتا ہیا - او برا میرے پیسے کدھر نہیں ونیجے - بے غم رہو - میرے ہوئے تاں آپے پونہچ ویسن -

تے میں اس ویلے سوچیا ہیا - "توں بی بے غم رہو - میں کدے اُدھار واپس کرنے واسے نہیں گھدا"

پرے اج پہلی تنخواہ لبھی اے تاں اوہ یاد آیا اے - میں اپنا ٹکیا ہویا اس نا پتہ یاد کرناں -

میں اپنے آپ آں اج پہلی واری اتنا کمزور پیا ویکھناں میں اس تنخواہ چوں ہک پیسہ بی اُدھار لاہنے پچ ضائع نہیں کرنا چاہناں - پرے میں کیہ کراں میں بے بس آں تے اوہ پیا آکھنا اے :

"برا میرے پیسے کدھر نہیں ونیجے -

اج تنخواہ گھنیے ویلے دستخط کرنیاں ماہنہ اُس نے کاؤنٹر تے پئے ہوئے رجسٹر نے دستخطاں ، وت ہک واری مرے نے بجار کر رتا اے میں اُس نے ہوٹلے وچ اپنا پہلا دیہاڑا یاد کرنا واں -

اس دیہاڑے کسی پاسوں روٹی نی درک نہیں ہٹی تے ہیں
اس شہر نا ماتہ پتر ہکی ہکی جیہی بند ہٹی نی مہاٹھاں تے بیٹھیا
ہویاں اس ہوٹلے نے اندر باہر ہوتیاں لوکاں وال پیا ویکھنا
ہیاں۔ پتہ نہیں کیہوں تے کیہ سوچ کے ہیں بی اندر وڑ گیا
ہیاں تے رج کے روٹی کھادی ہئی۔ بعد وچ چاہ پی کے
ہیں آرام نال کاؤنٹر نے کولوں ہو کے باہر نکل آیاں۔ اس بی
پچھوں واز نہیں دتی۔ میں پورے ست دیہاڑے روٹی کھانا
رہیاں تے اس جنے نے پتر پرتایا نہیں۔
آخری دیہاڑے نیں آپ ای کاؤنٹر تے کھلو گیاں۔ اوہ
ماتہہ کھلوتا دیکھ کے دُوئے پاسے ویکھنے آں لگ پیا۔۔۔۔
نیں گھار پوہنچنیاں ای سارے پیسے بھجوا دلیساں۔
اوہ یرا، میرے پیسے کدے آپے پوہنچ ویسن۔
نیں اُتھے ہی ٹنگیجے نال گل کیتی تاں ہس پیا۔ آکھن لگا:
"میں تاں تہاں پہلوں دسا ای نہیں ہیا کہ غریب نا بال
مارا ویسی۔ سچ پچھیں تاں دیلے ہیویلے ہیں بی اُتھوں ای پیا
کھاتاں۔ میرے یار لوک آکھنا سے۔ اوہ اپنا کماوا پیتا جدوں
چاہوسے رکھا گھنسے۔
وت اُس ماتہہ ہک کہانی سُنائی کہ ہوٹلے والے نا
ہکا پتر ہیا۔ عمر ہوسیں کوئی ستاراں اٹھاراں سال۔ بڑا
سوہنا۔۔۔۔ اوہ گم ہو گیا۔ پورے پندراں دیہاڑیاں بعد
شہر تے ہکی بند مکانے وچوں ہک لاش لبھی، بالکل ننگی۔

شناخت کرنے تے پتہ لگا کہ ای نا پُتر اے ۔ لوکاں نا ٹھاٹھاں
ماڑنا سمندر ، جس وچ اوہ ہکلا ، ہر بندے نے موہیں دائیں
پیا وکھیندا ہیا ۔ کسی بندے اُس نی اکھی چوں اتھرو رکھدیاں
نہیں ویکھا ہکا چُپ ۔
رولا پیا ۔ پُلس والیاں پچھ پُچھ کیتی ۔ اس توں پچھیا گیا کہ
کسی تے شک آ گیا تاں دس ۔ اوہ آکھن لگا ” میری کسی
ناں دشمنی نہیں میں کس تے شک کراں ؟“
کجھ لوکاں واں اسی نے ہوٹلے تے کم کرنے والے
بک بڈھے نوکرے تے شک ہیا ۔ برے اُس نا ہکا جواب
ہیا ” میں کس تے شک کراں ؟“ اُس بندے تاں میرے
پُترے آں اپنے ہتھاں وچ کھڈایا اے ۔ ای اُس نی
پیو نی جاگھا اے ۔ تُسی آپ دسو میں اس تے کیجوں
شک کراں ؟
گل پرانی ہوگئی تے لوک بُھل بُھلا گئے ۔
اوہ نوکر چپ چپ رہون لگا ۔ ویکھنیاں ویکھنیاں اُس
نے مرے منے سارے واں چٹے ہو گئے تے لوکاں چاء
وینیاں اُس نے ہتھ کمن لگے ۔
ہکی دیہاڑے اوہ صبح ہوٹلے تے نہیں آیا ۔ شاہیں محلے
نیاں بندیاں واں اُس نی کوٹھڑی چوں اُس نی لاش لبھی ۔
اس ہوٹلے نی ای چھری نال اپنی گچی لاہ سٹی ہئی ۔ اس
موتو نے گواہ محلے نے ننگے ننگے دو بچے ہئے نیہناں نے

سامنے دیہاڑی ویلے اس مرنیں ، اقرار کیتا ہیا کہ جو سُلے
والے نے پتر سے نا قاتل ہیں ای آں ۔

اس گلاں بڑے دیہاڑے ہو گئے ہیں ۔ ویکھ کے
دستو میرے سر سے نے وال چٹے ہاں نہیں پئے ہونے ۔
ہیں کمنیاں ہتھاں نال منی آرڈر رکھناں ۔

ننھے ننھے دُکھ

رات ہَولے ہَولے میرے توں اپنی چُنّی چھک گھِدی ہئی تے مَیں اُس چُنّی تھلوں ننگ مُنڈنگا اُباسیاں گھِنا اُٹھ کھلوتا ہیاں۔

مَیں پہلوں وس بیٹھا واں کہ ایہہ اج سویرے نی گل اے۔

مَیں اپنے سُوتری نے پلگھے تے پاسا پرتا ہیا، تے دھوانکھے ہوئے اندرے بنیاں کدھیاں تے لکر کیتی ہئی۔ میرے پوانڈرے دائیں گھل مُسکی باری چوں سویرے نے تارے ماتھیہ اکھ ماری ہئی، تے چھپ گیا ہیا۔

اُس ویلے ماتھیہ لیچوں لگا ہیا جیوں دھوانکھے ہوئے اندرے وچ کوئی کھشکاری مار کے ہسیا اے۔

ایہہ اج سویرے نی گل اے - میں اُٹھ کے چواں
پاسے ڈٹھا ہیا ، پرے کوئی نظری نہیں آیا -
ایہہ کھنگھاری کس ماری ہئی - ایہہ ہسن والا کون
اے بھلا ؟
میرے اندرے نیاں دھوانکھیاں ہوئیاں کدھیاں میرے
توں دوہ کے حیران ہیاں -
میں دیر تک باری پچ کھلوتا رہیا ہیاں ، تے ساہمنے
رات نی رانی کدے اپنا سر سجے پاسے سٹنی ہئی تے
کدے کھبے پاسے - اوہ میری حالتاں تے ہسنیاں ہسنیاں
دُوہرے ڈھیے پینی ہئی تے میں حیران کہ ہُن میرے ای
جنے نے لائے ہوئے بُوٹے ، میرے تے کھنگھاریاں
مار مار ہسن لگ پئے ن - کیہ ویلا آ گیا اے -
میں اپنا سر دوہاں ہتھاں وچ نپ کے گوڈیاں بھار
اُتھے ای بہہ گیاں -
بہوں پچھے پہلے نی گل اے ، میں نکا جیہا ہیاں
تے میری ماء ماتھے سواون ویلے اپنی سرے نی چُنی
میرے مُونہہ تے پا سٹنی ہئی -
اس چُنی نیاں پریہتاں چوں اُس نے ساہواں نی
خشبو تے لوریاں نے ہُلارے میرے اندر ڈھینے رہے
ہین -
اوہ نیک بخت اپنی ہر اک لوری وچ ہواواں

نال ای گلاں کرنی ہئی ۔

رکدھرے آکھنی ہئی ، تسی ونجو ، تے میرے سمنے نے اجی آں ونج کے آکھو ، کیہا ڈاڈھا تنگ کیتا ہویا ای ، رکدھرے پرت کے پھیرا پا ونج ۔

برے ہواواں ہیاں کہ چپ چپیتیاں لگھنیاں رہنیاں ہیاں ...... ساریاں گلاں توں بے خبر تے بے پرواہ ۔

کدے کدے اس نے ساتھواں نے ٹہلاسے ، ماتھہ ہواواں نے رولیاں گھولیاں وچ بدلاں نے وس پا وینے ہئے تے میں اس نے اتھرواں وچ ڈبنا ترنا سوں رہنا ہیاں ۔

تے میرا اجی ، لام تے گیا ہویا ہیا ۔

ہواواں اپنے کولوں ای مجھوٹھ سچ جوڑ کے میری ماء آں آکھنیاں ہیاں ، تے اوہ جھلی خوش خوش ، ماتھہ گھدی گھدی کدے سچی کدی توں نال والی آں واز مارنی ہئی تے کدے کھیتی کدھی توں مبارکاں جھلنی ہئی ۔

اوہ ہواواں نال گلاں کرنی ہئی ، تے میں اس نی چھچی نے نکے رنے سیک وچ کدھرے ہس پینا ہیاں تے کدھرے اوہ ہسنیاں ہسنیاں اکھیاں نے بدلاں واں تھم کے نہیں رکو سکنی ہئی ، تے میں ڈبنا ترنا ، لاماں واکیں ہکل وینے نے منصوبے بناتا ہیاں ۔

ایہہ ہواواں بی رکیہ وُن ۔ سارے زمانے نے اِکلاپے

زیہے تے نفرتاں گھدی گھدی کدے کدھر نکل ونیاں تے
کدے کدھر۔ نفرتاں تے محبتاں نی پنڈ کھلی ہوئی ہئی اے۔
سیانے آکھنے ن کہ جدوں زمی تے کجھ نہیں ہیا۔۔۔
۔۔۔۔ پنکھ پکھیرو کجھ وی نہیں ۔۔۔۔۔۔ بندہ ہیا تہ
بندے نی ذات ۔ ایہہ زمی ، اگی نا آوا ہئی تے اس زمی
تے کئی سو سال تک مینہہ وسنے رہے ہجئے ، تے ہواواں
چلنیاں رہیاں ہیاں ۔ مدتاں تک ایہا کجھ ای ہونا رہیا ہیا ،
تاں کدھر ونج کے اس دھرتی تے پچھلاں نا تے ساویاں
پتراں نا موسم آیا اے ۔ ایہہ ہواواں ای ہیاں جیہناں
کر کے وڈے مینہہ توں بعد راتو رات ہر پاسے پھل
کھڑ پئے ہجئے ۔

اس ویلے چھڑیاں ہواواں ای چلنیاں رہیاں ہیاں
تے تاں کدھرے اس زمی آں بولنا آیا اے ۔
تاں کدھرے دھرتی تے آدم پہلی کھنگاری ماری اے ۔
اوہ ہیا اے ایجوں لگنا اے جیوں اوہ بہوں دیر
تک ہسنا رہیا اے ۔ تد ای تاں ساڈے ویلیاں وچ جاسے
تک گئے ن ۔
سچی گل تاں ایہہ اے کہ ہر شئی نا آخر تک انت
اے ۔
پاسے تے مٹھے بولاں نا وی اخیر انت ہونا اے ۔
اسی اپنے چنگے ویلے گذار بیٹھے آں ۔ ہن کیہ اے ؟

اسی ویکھنے آں کہ ہواواں نیاں واچھاں چریاں ہوئیاں ن ،
تے ساڈیاں روٹیاں شکلاں ہواواں ہر پاسے ہاسا پایا
ہویا اے -

میرے ابی آں بی جٹ گھڑی ہس بولن تا ویلا ہتھ
آگیا ہوسی ، ایہجا نہ ہووے آ تاں میری ماؤ نیاں نوریاں وچ
لام نے میلاتاں وانگیں سدے نہ ہوون سا -

میرا ابی ، لام نیاں میلاتاں بجوں پرت کے تہیں
آیا - اوہناں ہواواں وچ ای کدھرے رل رل گیا -
کیں بکیاں ہوئیاں کئی واری مستیاں یا ٹرنیاں
پھرنیاں ـ بہوں ہولا جیہا تھاپڑا اپنے موڈھے تے
محسوس کیتا اے -

میرے ابی نے ہتھ ہواواں وچ رل رل کے بی
اوہ جیجے ای رہے -

میری ماء آکھنی ہئی ، ایہناں تھاپڑیاں نال کدھر ڈھیے
نہ پویں -

" ماہ " ، جلی نہ ہووے تاں ، اپنے ابی نے
تھاپڑے تاں میں مٹھے پیساں ؟

میرے ماہیہ کدھرے کدھرے ایہجوں لگنا اے کہ ای
ہواواں ماتہہ چپ چپ ویکھ کے سارے جہان تے
ہاسے تے مٹھے بول میرے آسے پاسے ڈھیر نہ
لا دیون - تے میری کیہے دیہاڑے اکھ کھلے تاں

ہر پاسے پھُل کھِڑے ہوئے ہوون تے نمی نمی وا پئی
چلنئی ہووے ۔

میں اپنے سرے تے شملا رکھ کے اپنے گھر
چوں باہر نکلا واں ۔ آبادی چوں کدھرے دُور نکل دنجاں۔
ایہناں اُچیاں نیویاں ماڑیاں تے دُور کھلو کے
نگاہ پاواں ۔

آسے پاسے کوئی نہ ہووے تے دُوروں آنا ہک
بڈھڑا مسافر میرے ساہمنے آن ڈھکے تے میرے کولوں
پُچھے :

"کیوں بئی ، مسکینا اِتھے ای رہنا ہوندا
ہیا نا ؟"

مَیں پُچھاں : "کون مسکینا ؟"

اوہ فٹ و فٹ آکھے : "میں چیھڑا لام تے
گیا ہویا ہیاں "

مَیں چُپ کھلوتا رہواں ۔

اوہ وت پُچھے :

"جوانا ، تیرے اجے نا کیہ تاں اے ؟ ۔۔۔۔۔۔
ماشاء اللہ ، میرا پُتر تیرا ہانی ہوسی ۔۔۔۔"

میں جواب وچ آکھاں :

"میری یادی وچ تاں کوئی نہیں ۔ اِتھے کوئی مسکینا
نہیں رہنا ہیا ۔۔۔۔۔ ہک نیک بخت ہئی ،

جیہڑی ہُن نہیں رہی ، اُس نیاں لوریاں وچ اِلام
نے میدا نان دائیں سدے ہیئے .... ہُن
اوہ نہیں رہی ۔

اوہ تُر پوے تے مَیں اُساں چیک چیک

کے دساں :
" میرا ناں پُچھ ..... میرا ناں مینہہ تے دُھپاں
اے ، میرے ابی نا ناں مسکینا ہیا ..... پر
اوہ ناں اِتھے نہیں رہنا ہیا ...."

دستار بندی

اج نویں سردار نی دستار بندی ہئی ۔

راتی نے پچھلے پہر توں ، ساری آبادی وچ خوشیاں پیاں منائیاں ویندیاں ہیاں ۔

مدتاں توں لوکاں نے مونہہ مہاندرے نتے ، جیہڑا ہرول نا لیپ کر دتا گیا ہیا ، اوہ ہن ہولے ہولے نکھڑ گیا ہیا ۔

سویرے جیدوں ، میکھئے آں تریمتی جگایا اسے تاں اس نیاں اکھیاں چوں لہو پیا تروٹا ہیا ، تے سارا سرید یعوں تروٹا ہیا پیا ۔ وت بی اوہ تڑپ کے اٹھ بیٹھا ۔

اجلا دیہوں نہیں چڑھیا ہیا ۔

نکھے نکھے چانٹے پچ آسمان تریمتی نے مونہہ تے مدبل

رونق نظری آئی ۔ چانٹا ہوئے ہوئے ودھنا ہیا پیا ۔

مسکینے اُداسی گھینیاں ہویاں ، نال نی منجی تے ستے ہوئے اپنے پترے آر تکیا ، جس نی چھاتی تے نویں سردار نیاں نشانیاں اپنا خاص نشان ٹکے دتا ہیا ۔

مسکینا ، ہر نویں سردار تا حمایتی ہیا ، اس واسے اسان خوشی ہوئی ۔ بڈھڑی ماؤ اپنی منجی تے پاسا پرتنیاں ، تے کھنگھنیاں ہویاں سجری سویر نی پہلی گل کیتی :

"پترا ، نیک شگن اے ..... کل راتی توں بدل بدل کھلے ہوئے دین ۔ ساڈا نواں سردار ، خدا اس نی حیاتی کرے ، نیک بخت اے "

اُس اسمان آر تکیا تے جلدی جلدی تیار ہوون لگا ۔

"شام اے تے کسی دشمناں وچ گھرے ہوئے او "

آبادی نے سبھ توں سوہنے جوان نی واز .....

کدھروں دوروں بئی آنی ہئی ۔ مسکینے سر چھنڈیا ، اس واسے کہ اوہ پرانی گلاں واں بھل وینا چاہنا ہیا ۔

اُس بہوں سوہنے تے بھلے جوان نے خیال وچ سارے سردار ہکو جیہے ہئے ۔ اس کر کے اوہ بہوں سوہنا جوان اپنے جیہاں سر پھریاں واں نال لا کے ساری ساری راتی گلیاں وچ گجنا پھرنا ہیا ۔

اوہ سارے سر پھرے ، چیک چیک کے اپنے خیال موجب متیاں ہویاں وال جگا سے تا کم کرنے ہے :

"شام اے تے تسی دشمناں وچ گھرے ہوئے او ۔"

اوہ سوہنے تے سر پھرے جوان ، آبادی نے وڈے میدان چ بھانبڑ بال کے سردار سنے خلاف لوکاں چ نفرت ودھا ندے ہے ، ایجیاں گلاں کرنے ہے ، جیہڑیاں بڈھے چٹ کاپڑاں وان سمجھ ای نہیں آنیاں ہیاں ۔

پرے ایہہ تاں بڑی پرانی گل ہو گئی اے ۔

اوہ سوہنے تے سر پھرے جوان ، وت نظری نہیں آئے ۔

سالا کجھ اوہجا ای رہیا ، پرے ہک گل بڑی اوپری جیہی ہو گئی ۔ پرانے سردار ، کیتا کیہ کہ اپنی دستار تے تلوار نویں سردار نے حوالے کیتی تے آپ اللہ اللہ کرن لگ پیا ۔

مسکینا تیار ہو کے باہر نکلیا تاں اس نی اپنی چھاتی تے بی نویں سردار نا خاص نشان پیا چمکنا ہیا ۔ تے ہتھ وچ کئی سو سال پرانی کھونڈی ہئی ، جیہڑی ہک زمانے پچ ، اژدھا بن کے وڈیاں بلاواں کھا ویندی ہئی ۔ پرے ہُن ایہہ معجزہ کھس گیا ہیا ۔ اس واسے کھونڈی تے دوہاں پاسے ، لوہے نی شام چڑھا دتی گئی ہئی ۔

مسکینا ، ہر سٹ کے آنا ہیا پیا۔

جدوں اوہ ، وڈے گھار کول پہنچیا تاں اُس تکیا
کہ جتھوں سارے مزدور اکٹھے ہوئے وئے ہیجے۔

مسکینے پیڑی آں اگ لائیاں ہویاں ، اوہناں کوں
سویرے سویرے مُونہہ جوڑ جوڑ کے پھُس پھُس گلاں
کرن نی وجہ پچھی ۔ سارے مزدور ہک زبان ہو کے بولے:

" سرکار میری ۔۔۔۔۔ وڈے گھار آں سجانا ایں ،
راتی ڈیوے بلن ۔"

مسکینے اوہناں مزوراں نیاں اکھیاں وچ مشالاں
بلنیاں آپ ویکھیاں ، تے مزوراں داں اُس نے مُونہہ
تے رنگلیاں پینگھاں پیتیاں نظری آئیاں۔

گل چوں نکھنیاں مکھنیاں ، اُس تکیا کہ ڈھکی تے
جائے نے کھوکھے چوں ہک بدشکلے بندے باہر جھاتی
پائی ، تے آکھن لگا:

" سرکار میری ۔۔۔۔۔ راتی ، وڈے گھار ،
سارے گرائیں نیاں کنواریاں کڑیاں گھیوے
نے ڈیوے بال کے دُعاواں منگسن تے مُکھیاں
وچ روٹی ونڈیسی۔"

مسکینے ، خیالاں ای خیالاں وچ لیڑاں وگا نے
بُکھیاں تے زورآوراں داں کھپ پانیاں تے
گُھسن ٹکی ہوندیاں تکیا۔

اُس بدشکلے ہور بی بھوں کُجھ دسیا ۔ مسکینا اگے ودھ آیا۔ راہے وچ اُساں ایہجے بھوں سارے بیٹھے ٹکرے، جیہڑے خوشی نال نچنے ٹپرنے ہیئے۔

میکوں اُس نویں سردار نیاں بھوں ساریاں گلاں یاد آئیاں جیہڑیاں اُس آپ، وڈے میدان وچ مشالاں والیاں جواناں تے گرائیں نے چیٹ کاپڑاں واں سُنائیاں ہیاں۔

کُجھ ای چر پہلوں، اس بکی مزورے نی بکی جیہی مشوم کُڑی اُس دوہاں ہتھاں نال اُتے چا کے پیار کیتا ہیا۔ بکی کُڑی پاٹا ہویا چولا پایا ہویا ہیا، جس چوں اُس نیاں پسلیاں گنیاں ونج سکنیاں ہیاں۔

نویں سردار، لوکاں نے اکٹھ وچ کھلو کے وگڑے ہوئے مُونہہ مہاندریاں نی گل کیتی تے لوکاں نال مشورہ کیتا کہ کیہ کریے جے لوکاں نیاں شکلاں تے رونق آوے۔

ہر پاسوں ربیاں ملیاں وازاں آنیاں رہیاں ۔ ہر کوئی اپنی پیا تھیلنا ہیا۔

بڑے جلدی ای سردار نے مہاندرے تے وٹ پیے گئے، سردار ہوراں، جلال وچ آ کے اپنا ہتھ اُچا کیتا تے آکھیا:

"ایہہ وڈا تے اوکھا کم اے ، ماتھہ آپ مراقبے وچ بہنا پیسی"
پہلوں تاں سارے بندے تریہہ گئے ، پر اُس توں بعد کئاں نیاں ناکڑیاں پھاڑ دیون والا شور پے گیا ۔
لوکاں اپنے مرے رنیاں پتگاں لاہ لاہ کے اسمانے وائیں وگاہ ماریاں تے اُس توں بعد آپے وچ گھسن مُکی ہو گئے ۔
وت کدھرے جا کے نورانی شکلاں والیاں بزرگاں کھلو کے سردار نے چوگردی منتر پڑھ پڑھ کے سردار نی لمی حیاتی نی دُعا منگی ۔ بہوں سادا ہر مل وکھایا گیا ۔ جس نی خوشبو دُور دُور تک کھنڈ گئی ۔
اُس اکھٹ توں مڑنیاں ہویاں ، مسکینے آن بہوں سارے ورے ہوئے گاون یاد آئے ، تے لوکاں نے اسمان بائیں اُٹھے ہوئے ہتھ ۔ حریان بیبیاں نے مونہہ تے بدھیاں تھبیریاں نیاں خوشی وچ اتھرو کیرنیاں اکھیاں ۔ جیہناں واں گھڑی گھڑی بڈھڑے ہتھ اپنے موڈھے رنیاں میلیاں چادراں نال پیئے پونجھنہ بیٹھے ۔
راتی ویلے جدوں مسکینا گھار پرت کے آیا

آبادی نے تنگ جتے ہنیرے ہیٹھے بزار وچ بڑا رونق میلہ
ہیا۔ نکے نکے ڈیوے ہر پاسے پئے بلنے ہیئے ، نے
لوکاں نی ہک لمی جیہی قطار وچ روٹی پئی ونڈینی ہئی۔
گھار وچ ڈیوے نی جمی نمی لو وچ مسکینے نی
بڈھی ماؤ ، کلام پاک ، آں بڑے سوہنے ریشمی کپڑے وچ
پئی لویٹنی ہئی۔
مسکینے آں ماؤ دسیا کہ ذرا ٹھہر کے اوہ وڈے
گھار ویسی تے جیوں جوگے نویں سردار آں ایہہ خدا نا
کلام پہنچا آسی۔
اج مسکینے پہلی واری اپنے گھار اتنی راتی تک اپنی نریکی
پُترے تے ماو ہوراں واں جاگنا تکنا ہیا۔ روٹی کھا کے
اوہ گھروں باہر نکل آیا۔
اچن چیتے اُس نی نظر پرانے سردار ہوراں تے
پئی گئی۔ جیہڑا عام جیہاں جیڑیاں وچ ہیا ، تے لوکاں
واں روٹی پیا ورتاتا ہیا۔
وڈے گھار مرداں واں ویہنے نی اجازت نہیں ہئی۔
گرائیں نیاں کنواریاں کڑیاں راتنگے جیڑیاں وچ دعاواں
پئیاں منگیںاں ہیاں۔ ساریاں نے ہتھاں وچ بلنے
ڈیوے ہیئے تے لوکاں نا ہک اکٹھ ہیا جیہڑا اوہناں
دائیں تک تک کے ہتھاں نے انگوٹھے بیا
چھوپنا ہیا۔

مسکینا اپنے من نی لہر وچ ، آبادی چوں ذرا باہر نکل آیا۔

ہُن اوہ رہتی کچے ساہ تے پیا ٹُرنا ہیا۔ نِکی نِکی واء پئی جھُلنی ہئی تے سرہوں نا ٹھاٹھاں مارنا سمندر اُس نے چواں پاسے دُور دُور تک اُٹھنا ڈھینا ہیا پیا۔

اُس مُڑ کے پچھے تکیا۔ نِمی نِمی روشنی وچ ساریاں آوازاں ڈُب گئیاں ہیاں۔ فِر پتہ نہیں اُس نے دلے وچ کیہ آئی اے کہ پرت پیا تے لمے لمے قدم چانا وڈے گھار دائیں ٹُر پیا۔ وڈے گھار نے پچھلے پاسے چپ چپیت ہئی۔ کنواریاں کُڑیاں رنیاں واراں تے اوہناں سر پھریاں تیاں پچیکاں ، رلیاں ملیاں ہوئیاں ہیاں۔

مسکینا وڈے گھار نی کوہ تریپ کے اندر چلا گیا۔

اُس تکیا کہ ہنیرے وچ کوئی ہک وجود ، دوسرے وجود توں وکھرا ہویا اے۔

لمی گھا وچ بیٹھی ہوئی ہک جوان کُڑی لمے لمے ساہ پئی گھیننی ہئی۔

مسکینا ودھ کے اگے آیا ، فِر ڈر کے پرت پیا۔ رانگلے چیرڑیاں وچ جوان کُڑی ہئی تے اُساں ساہ

چڑھیا ہویا ہیا ۔ اُس نے ہونڑ پیٹے کمنے ہتے ۔

مسکینا ذری ہک دیر کھلوتا رہیا ، فر اُس نا جی

کیتا کہ وڈے گھار دائیں جاون والے اُس دُوئے وجُود

آں ونج سنبھے ، پر اوہ پتھر نا ہو کے رہ گیا ۔

اُس دُوئے وجود آں اُس پچھان گھدا ہیا ۔۔۔

۔۔۔ اوہ نواں سردار ہیا ۔

رات ـــــــ اِک

اُس آبادی وِچ ازلاں توں ہنیرا ہیا ۔
چوہاں پاسے ، وڈے تے گھنے کوانہہ ہنئے ، جیہناں نی
آوازاں تے شرلاٹ اُتھے نے ماحول آں ڈراونا بنا دتا ہیا۔
آبادی نے وسنیک اُس ڈاڈھے ہنیرے وِچ اپنا ساہ
گھٹیا محسوس کرنے ہنئے ۔ ہولے ہولے اوہناں نے مُونہہ مُہاندرے
پِیلے پے گئے ، تے ہتھ پیر شل ہوون لگے ۔ پیرے اوہ جیونا
بھُلگنے ہنئے ۔
اُس گھُپ ہنیرے وِچ ، ہتھے ہتھے آں ہتھ سُجھائی نہیں
دیندا ہیا ، جیہاتی نا کاروبار جاری ہیا ۔
لوکاں اپنے گھراں تے بزاراں وِچ ننگے ڈیوے
بال گھدے ہنئے ۔ بزارے رنہیاں دکاناں تے گھار ، اُجاڑ ،

قبرستاناں آر ہئے ، جیہناں نے مجبور ، جیوں تیوں اپنی ہکھی نے دیہاڑے ہیئے پورے کرنے ہیئے ۔

گل مخلوق ہکی دوئے کولوں ڈرنی ہئی ۔

ایجیوں تاں ہکی دوئے کولوں ڈرن نی کوئی وجہ نہیں ہئی ، بھے اوہ سارے بڑیاں اوپریاں فکراں وچ ہیئے ۔

ہکی دوئے نال گلاں کیہ کرنے ہیئے ، گوشے کرنے ہیئے ، تے گل کرن توں پہلے ڈیوے نی لو وچ ہکی دوئے نیاں شکلاں چنگی طرح پچھان گھینے ہیئے ۔ متے کسے تریئے بندے تک گل پہنچ ونجے تاں کوئی مصیبت بن کھلووے ۔

سبھے اپنے گھراں وچ بچیاں واں ہولی ہولی گل کرن نی تلقین کرنے ہیئے ۔ اوہناں ساریاں ، گھراں نیاں کدھیاں تے وڈے وڈے اشتہار ٹنگے ہوئے ہیئے ۔

" کدھیاں نے وی کن ہونے ن "

" اچی واز وچ بولن تے مصیبت تساں تے ای نہ آسی ، سارے گھرے پر مصیبت اُٹھ کھلوسی "

اس آبادی نے بڈھے چِٹ کابڑ ، جیہناں بہوں پہلوں اس اجاڑ جاگھاں پر پہلی مصیبت بتاون نا خواب تکیا ہیا ۔ ہُن پشیمان ہیئے ۔

ہویا کیہ کہ اوہناں اتھے آباد ہوون ویلے خیال کیتا ہیا کہ دیوں اپنا رستہ بدل گھنسی تے اس بھاری جاگھاں پر وی چاننا

ہو ویسی ۔ پرے ہُن اوہ اس ازلاں تے ہنیرے توں اک
کے پچھانے ہئے ، تے اپنے اندراں پچ چُپ چُپ کے
رونے ہئے ۔ اوہناں زنیاں مریاں گل گھوٹو وازاں پچ
وین ، راتی نی چُپ چڑانگ پچ دور دور تنینے ہئے ۔ مدتاں
توں رون والے اس گلاں نا خیال رکھنے آئے ہئے کہ
آبادی تے دوئے وسنیک اوہناں نی وجہ توں اوکھے نہ
ہوون ۔ پرے ہُن اس ازلاں تے ہنیرے تے ہُماں
توں اک کے کدی کدار کوئی ہک ادھا بندہ گلا پھاڑ پھاڑ کے
چیکن لگ پیندا ہیا ۔

"چانتا ...... چانتا ....."

چُپ نی چار دیواری تر ٹنی ہئی تاں لوک ڈرے نال
کمن لگ ویندے ہئے ، اس کر کے کہ ہُن عذاب
پھُٹ پیسی ۔

ایہہ خیال کر کے ای چیکن والا بندہ مر ویندا ہیا ۔

کجھ دیہاڑیاں بعد جدوں اُس نا مُردہ خراب ہونا ہیا
تاں اُس نی بخشیش واسے دُعا کرنے ہئے تے اُساں عزت احترام
نال دبنے ہئے ۔

اُس نی قبراں دائیں ہتھ کر لوک قسماں کھانے ہئے ، تے
اپنے پیاریاں واں اُس تے بھیڑے انجام توں ڈرانے ہئے ۔

جدوں ساون نی پہلی کنی پینی ہئی تاں آبادی نا ہتیرا
ہور ودھ ویندا ہیا ، پرے اوہا دیہاڑے ہونے ہئے جدوں

لوک مُدتاں بعد آپے چ ہس بول گھیندے ہئے ۔

موسم نکھریا ہیا تاں پھتاں تے پھل کھڑنے ہئے ۔

کڑیاں مٹرمر دماسہ کر کے اپنے اپنے ماہیے نے گاون گاندیاں ہیاں ، تے اپنے منگیوے نال کڈھیاں ہیاں ۔

بس ایہہ سارا کجھ تھوڑے دیہاڑے ای رہنا ہیا رُتاں بدلیاں ہیاں تے وت اوہا ہنیر ۔ ۔ ۔ ۔

وت لوک اپنیاں پاٹیاں اکھیاں نال ایجھے نظارے تکنے ہئے کہ ، وہناں نیاں ریجھاں تانواں نال جُڑ دینیاں ہیاں تے بُڈھڑے چٹ کاپڑ خیالی شہراں نے خواب تکن توں بی رہ وینے ہئے ۔

لمیاں مُدتاں ، اس آبادی نے وسنیکاں کجھ ایجھے چکر وچ چکرا کے عُمراں گال دتیاں کہ ہلی نہیں تے سلی نہیں ۔

اوہ ایجھے اسمانی تارے ہئے جھیڑے ترٹنے ہئے تاں اپنے پچھے لمیاں لیکاں چھوڑ وینے ہئے ۔

اس نہ مکن والی رات وچ ، چند ہک سیانے تے نیک لوکاں اسمانی صحیفے آپو لکھ لکھ کے ہنیرے نیاں وسنیکاں تک پہنچائے ۔ تہ لمیاں مدتاں بعد سارے ڈھیڑے گوڑھے اکٹھے ہوئے تے اپنے ای وچوں چند جواناں واں اوہناں امام ضامن بدھے ۔

جواناں وان متھیاں تے پیار دے کے دیویں آ لبھ
کڈھن واسطے گھل دتا۔
ساریاں دروازیاں تیاں مہاٹھاں تے کھلو کے پیچیاں
تے تریمتاں اپنے ہتھ تے سرے نے چیرڑے ہلا کے
اوہناں وان خدا نے سپرد کیتا۔ جھریاں والے مونہہ مہاندریاں
وان کسی ان ڈٹھے خوف دیاں لکیراں ہور سیڑھا کر دتا۔
بہوں دیہاڑے لنگھ گئے۔
گئے ہوئے نہیں پرستے۔
مسافر ہوون ویلے اوہناں مونہاں نے کنوڑے بنا بنا
کے تے چیک چیک کے ساری آبادی پچ چانتا کرن دا
ذمہ لگدا ہیا۔
اوہناں دیاں مونہہ بولیاں بھیناں تے ماواں اوہناں وان
یاد کر کر کے تھک گئیاں۔
اوہ پھل ہمس گئے، جیہناں نال ستھاں سہاگناں اوہناں
واسطے ہار بنائے ہتے۔ کنواریاں کڑیاں شادی دے خواب
تکنیاں تکنیاں بڈھیاں ہو گئیاں تے بڈھیاں ماواں دا ایمان،
امام ضامن توں اٹھ گیا۔

رات ـــــــــ دو

جس گڈی تے ڈیٖنّ تے ہتری آئے ہئے ، اُسی پچوں
تریا سپاہی بی لتھا ہیا ۔ اوہ لنگڑا کے ٹرنا گراں وچ ہیا پھرنا
ہیا ۔ دو قدم چا کے ، کھل کے ، حیرانی نال ہر ہکی چیز ں ہیا
ویکھنا ہیا ۔

" ایہا ، انتاکا نا شہر اسے ، ای اس نی نری این ، اوہ
اس نا اسمان اے ۔ ای سینما این جتھے لوک ٹین بنا کے کھلوتے
اوین ۔ اوہ لائبریری پئی نظری آنی اسے ۔ گرجا گھر ، سکول ،
کھیلاں نا میدان تے اُس نے ساہمنے ایرانی دکان ۔ ای سانتا
کلانا آ گیا اسے ، تے اوہ گھر پیا نظر آنا اسے "

سپاہی گھر سے نے ساہمنے کھلتا ہو گیا ہیا ۔

" راتھے ما جی ہوری ہوسن ، بتیں ہوسی تے ہُدَّمر تے

اُی سس ۔ گوانڈھے وچ میری تے اُس نا پیو ایہنا ہوسن ۔"

اُس ہنیاں اکھیاں پچ اتھرو آ گئے ۔

" اتھاکا ، میریا وطنا ، میریا مٹھیا گھرا ۔۔۔"

گرائیں نی سیر توں اُس نا دل نہیں پیا بھرینا ہیا ۔

" اوہ بغیچہ پیا نظری آنا اے ۔ جس وچ منڈے پیئے کھیڈنیں ،

اُس جاگھاں تیہدی ہوسن ۔"

اوہ ٹُریاں ٹُریاں دُور نکل گیا تے اُس جاگھاں توں لنگھیا

جتھے سپنگلر تے ہومر گیٹیاں پیئے کھیڈنے ہیئے ۔

ہنیرے پچ چنگی طرح نظر نہیں پیا آنا ہیا ۔ ہار جت آں

مُک کے اوہ بس کھیڈنے ہیئے پیئے ۔

ہومر نی نظر سپاہی تے پئی ۔ اُساں ایہا لگا جیوں

اوہ سپاہی اے آں پہلوں توں سیانا اے ۔

اوہ کھیڈ مُک گیا تے سدھا سپاہیے کول آ گیا ۔

" معاف کرنا ، شاید اسی پہلوں بھی دوئے آں

ملے آں ۔"

" ہاں جی ۔" سپاہیے جواب دتا ۔

" کھیڈنا چاہو تاں میری جاگھاں آ ونجو ۔ بڑے ہُن ہنیرا

ہو گیا اے ۔"

" جی نہیں ، تسی کھیڈو ، میں بس ویکھساں ۔"

ہومر سوچ وچ پئے گیا ۔

" ای بی ہو سکنا اے کہ میں تساں وال کدے بی

نہ ملا ہوواں ۔ تُسی اتھا کا وِچ ای رہندے او ۔“

”نہیں راتھے ای نا ۔ اج ہی گھر واپس پہنچاں ۔“

”تے ہُن تُسی اتھے ای رہو ۔ تُساں داں لام تے تاں تہ سدا ویلی ہے“

”نہیں ہُن مانہہ فوج توں چُھٹی مل گئی اے ۔ دو گھنٹے ہوئیں ہیں گڈی توں لتھا داں ۔ ہُن تک گرائیں نی سیر کرنا رہیاں ساریاں جاہئیاں پہچانئیاں جاگہاں اک واری وت ویکھیاں ۔“

” تُسی اجے تک اپنے گھر کیوں نہیں گئے ؟ کدھر ایجا تاں نہیں کہ گھر والیاں اپنے آنے نی خبر ای نہ دینا چاہندے ہوو ۔“

”مَیں گھر ضرور ویساں ۔ اوہناں داں اطلاع بی ویساں ۔ پرے ایہہ سارا کُجھ بُولے ہَولے ای ہوسی ۔ اجلا تک تاں مانہہ آپے آں یقین نہیں پیا آنا کہ میں واقعی اتھے پہنچ گیاں ۔ اجلا کُجھ دیر پھرساں ٹُرساں ۔ ذرا ٹھہر کے گھرے دائیں ویساں ۔“

اوہ چُپ ہو گیا ۔ ہور سوچی پے گیا ۔ کُجھ دیر تاں سپاہیے آں ویہیاں دیکھنا رہیا پھر سپنگلر آں آکھن لگا :

” پتہ نہیں کیوں ، ایجا لگنا اے جیوں مَیں اُساں سیانتاں بارہ سپنگلر ختم نہ کریے ۔ کھیڈنے تے دل نہیں کرنا ۔

” ٹھیک اے ۔“

سپنگلر گیٹیاں سٹ دتیاں ۔

”مَیں کیہ کراں ؟ اوہناں کیہ دساں ؟ روٹی تے اوہ میرا

انتظار پئے کرنے ہوسن۔ یار ، گھار کیہوں ونجیاں ؟ میں اوہناں نال
نظراں نہیں ملا سکنا ، اوہ مانہہ ویکھنیاں ای تاڑ ولین ۔ میں تاں
کجھ نہیں وسنا۔ پر ے اوہ سمجھ ویسن "۔
" اجلا گھار نہ ونج ۔ کجھ دیر اتھے ای رہ ، کجھ وقت لگسی "۔
دوئے چپ چاپ بنچ تے بیٹھے ہوئے ہیئے۔ بہوں دیر بعد
ہومر آکھن لگا "میں کساں پیا اڈیکنا ؟"
"تداں انتظار اے کہ اس نے وجود نا جیہڑا حصہ فنا ہو گیا
اے اوہ تیرے اندر بی مر ونجے ۔ اوہ حصہ جیہڑا مٹی نال
ملنا اے تے مٹی ہو ونیا اے ۔ توں موتو نا عذاب پیا
سہنا ایں ۔ اس واسطے اجلا انتظار کر ۔ ساہ نکلنے نا عذاب مک
گیا تاں تداں اپنا آپ بہوں ہلکا پھلکا لگسی ۔ جدوں تک
زندگانی اے ایجیے عذاب آسن تے چلے ویسن ۔ پر ے
ہیجوں ہیجوں ویلا لگسی تیری روح آں نکھار ملسی ۔ زندگی
نی خوبصورتی نے نیڑے ویسیں ۔ پر ے اس ویلے صبر کر کہ
جدوں گھر پہنچیں تاں نال موتو نا بوجھاتوں نہ ہووے ۔
ای اجے ایتھے بہہ کے انتظار کرساں "۔
سپنگر تے ہومر گھاہے نے وڈے پلاٹ تے بیٹھے
انتظار کرنے رہے ۔ گھرے چوں گاوناں نی واز پئی آنی ہئی ۔ ویلے
تے روحے آں تسکین پہنچان والے گاون جواں پاسے پچھے لہراں
مارنے جتنے جیہڑی ترنمت سانہہ پئی وجانی ہئی اس نے موتہیں سے
محبت تے شفقت نا نور کھلریا ہویا ہیا ۔ جیہڑی کڑی نیاں انگلیاں

پیانو نے پردیاں تے پڑیاں سُنیاں ہیاں ، اُس نے دِلے وچ
معصومیت ہئی ، خلوص ہیا ۔ گاون والے نی حلیم طبیعت ، اُس نی
اواز توں جھلک مارنی ہئی ۔

انکا منا بُوں غور نال پیا سُنتا ہیا ۔ اس نیاں اکھیاں وچ ایجی
چمک ہئی جیوں اُساں گاوناں نی سچائی تے پُورا یقین ہووے ۔

باہر گلی وچ دروازے نیاں سیڑھیاں تے بک سپاہی بیٹھا
ہویا ہیا ۔ اوہ ہنے ہنے آپنے گھار پہنچا ہیا ۔ گھر ..... جساں
پہلوں اُس کدے نہیں وکھیا ہیا ۔ اندر اُس تے گھرے والے
ہئے ، جیہناں اوہ نہیں سیانتا ہیا ۔
اُساں ایجوں پیا لگتا ہیا جیوں اوہ اپنے وطنے وچ پہنچ
گیا ہووے ۔ ای گھار اے تے ای اپنے پرائیں ۔
اُلی سس اُساں دیکھ ویکھ گھبرا ہیا ۔ اُس اپنی بھینوں آں
دسا ، تے ماؤ آں آکھن لگا :

" مائی ما ..... باہر سیڑھیاں تے کوئی بیٹھا ہویا اے "
" اُساں اندر سد گھن ..... ونج ..... ڈرنے نی کوئی گل
نہیں " لیس باہر آئی ۔
" اندر آ ونجو ، تُساں ، ماہجی سدنی اے "

سپاہیے پرت کے گُوڑی آں ڈٹھا ۔
" توں لیس ایں ۔ میرے کول آ کے بہہ ونج ۔ میں
گھبرایا ہویاں ۔ میرے ہتھ پھڑ کپتن ، جھٹ اک بہہ
ونج "

کُڑی سیڑھیاں تے بہہ گئی -

" تُسی کون او تے تُساں میرا ناں کیہوں پتہ لگا اے ؟"

" ماںٔہہ نہیں پتہ کہ ہیں کون آں - برسے توں لیس ای

ایں - ہیں ، تُساں نی اماں واں سیانناں - تُساں نے

بھراواں واں سیانناں "

" تُسی میرے بھراؤ مارکس آں سیانتے او ؟"

" ہاؤ ... تیرے بھراو ماں حیاتی بخشی اے ، گھاردتاس ،

گھار والے ویں - اوہ ماںٔہہ بھراواں توں ہی ودھ پیارا

اے "

" اوہ کتھیں ، تُساں نال کیوں نہیں آئے ؟"

سپاہیے ، مارکس نی دتی ہوئی مُندری کڈھی -

" ایہہ مُندری مارکس تیرے واسے بھیجی اے "

کُڑی چُپ ہو گئی -

" لالہ ... لالہ کیوں نہ آسی ؟"

اُس کئی واراں وِچ پُچھیا -

" نہیں لیس ، ہیں قسم کھاناں مارکس نہیں مویا - اوہ

جیندا اے "

ہومر ویہڑے وِچ آ گیا - لیس دوڑ کے اُس نے

کول چلی گئی -

" ہومر اوہناں واں لالے ہوراں بھیجا اے - بہوں

دیر توں ساڈیاں سیڑھیاں تے بیٹھے ہوئیں -"

کُڑی اندر چلی گئی ۔

ہومر، ٹوبی جارج آں سیان گھدا ۔

"تُساں نا ناں ٹوبی اے ۔ بچیچے وچ تُسی ای ملے ہیو نا ؟"

سپاہیے سر ہلایا ۔

"چٹھی دیلے، خبر پہنچ گئی ہئی ۔ تار میرے بوجھے وچ پیا ہویا اے ۔ دسو، ہُن کیہ کراں ؟"

"ہومر ۔ ای خبر غلط اے ۔ تار آں پھاڑ کے سٹ چھوڑ ۔"

ہومر بوجھے چوں لفافہ کڈھ کے اُس نے پرزے کر دِتے ۔

وت کجھ سوچ کے کاغذے نے ٹوٹے بوجھے وچ پا لئے ۔

"ہومر ۔ مانھہ سہارا دے، میں آپے اکلا نہیں سکناں ۔"

ہومر، ٹوبی نی بانہہ نپ گھدی ۔ یتیم، دربدر ٹوبی ، ہومر نے موڈھے نا آسرا گھن کے اُلڑ کھلوتا ۔

"ما ۔"

ہومر نی واز وچ غمے نی رتی تک نہیں ہئی ۔

"ما، اسی گاون سُنساں ۔ اج سپاہی پرت کے گھار آیا اے ۔ اُس آں 'خیری آ ' آکھو ۔"

ساز وجنے آں لگ پیا ۔

"میرا دل کرنا اے کہ کجھ دیر اتھے ای کھلوتا رہواں ۔" ٹوبی بولیا ۔

ہومر تے ٹوبی نے مُہاندریاں تے عجیب طرح نی مُسکراہٹ کھنڈ گئی ۔

ٹوبی اپنے دلے نے دکھ آں چھپانے نی کوشش پیا کرنا ہیا ۔

ہومر آں ہک اوپری جیہی تسکین محسوس ہوئی ۔
ہیری گاناشروع کیتا ۔
تکا الی سس باہر آیا تے سپاہیے نا ہتھ ، ہتھے وچ گھن
کے ، اُس نے نال لگ کے کھلو گیا ۔
گانا مُک گیا تاں ، ماں جی ، لبیس تے میری آ کے
دروازے وچ کھلو گئیاں ۔
ما جی ہوری چُپ چُپ کھلوتے ہوئے اپنے پتراں وائیں
پئے ویکھنے ہئے ، چہرے ہُن دوره گئے ہئے ۔ سپاہی وچکار
کھلوتا دیا ہیا ۔ اُس نے رکی پاسے ہومر ہیا تے دُوسے
پاسے الی سس ۔
انجان سپاہی ، چہرا موڑے ہوئے پُترے تا سنگی ہیا ،
مُسکیا ۔
ماں جی ہوراں نیاں اکھیاں وچ چانٹا ہو گیا ۔ اوہناں
مسکرانے نی کوشش کیتی ۔
اج اوہناں نا پردیسی وائیں آیا ہیا ۔ اوہناں نا مارکس
گھرے وائیں پرتیا ہیا ۔
ما جی ہوری اپنے ترہاں پُتراں گھن کے اندر
چلے گئے ۔

بُرج عقرب

ہٹی نے ساہمنیوں ہزارویں واری لگیاں ، اوہ کھلو کے اندر نظر مارنا اے ۔ چِٹّی وڈّے گھیرے نی سُتھناں تے اوجا ای کُھلا چولا ۔ گیروے رنگ نی چادر دو تہاں موڈھیاں تو ساہمنے ، تلے بدرنگی چپلی تے اگے نکلیاں ہوئیاں کالیاں موٹیاں ننگیاں لت۔ پگی تے ہتھاں نا رنگ کالا ، سرے تے وال کھچڑی ، بیٹھے برت وانگر ۔ بہوں تِرٹا ہویا بندہ یاں نواں نیار یا ۔

میں فیصلہ نہیں کر سکنا واں ۔

اوہ بچواں پاسوں شفاف شیشیاں وچ کھلوتا ، نرم قالیناں توں ہو کے اندر نا ماحول سونگھنا اے تے ساڈے ساہمنے کُرسی تے بیٹھیاں ہویاں زور نال ڈکار مارنا اے ۔ ساہمنے تے اُس پاسے شوکیس نے شیشے اوس نا پرچھاواں رکی دُوسے آں

پیچھے نیں ۔ بہوں سارے ٹکڑیاں وچ ونڈی کے بے چین اے ۔ پاسا بدلنا اے ۔ اسیں دوئے سوالیہ نشان ، اُساں گھورنے آں تے گل شروع کرن وچ اُساں مناسب لفظاں واں ڈھونڈن وچ بدراہ کرنے آں ۔" تُسیں اجازت دیو تاں بیں اتھے اُلٹی کر گھناں" اسیں رکی دوئے آں ویکھنے آں ۔" ایہہ میری مجبوری اے ۔"

اوہ اطمینان نال ساہجھے پچے ہوئے شوکیس تے دوئے ارکاں ملکا کے گچی تلے کر گھنتا اے ، ارقی ، مہنگی قالیناں تے اُلٹی کرنا اے ۔ جگ مگ کرتے گہنیاں نے شوکیس نا شیشہ اُلٹی نیاں چھٹاں پین نال دھندلا دینا اے ۔

میرا آڑی ، دوڑ کے سارے شیشے نال بنے ہوئے دروازے نی چٹخنی اندروں لا کے CLOSED نا بورڈ باہر اُلٹ دیتا اے ۔

" بو باہر نہیں ویتی چاہی نی ۔" اوہ شوکیس تے جھکیا ہویا ساہ ٹھیک کرنا اے ۔ اس نے بے حسابے ودھے ہوئے جھکے ، پچھے وال ، میلی قمیصاں نے کالرے تے پچے ہوئے نیں ۔ پچھے رنگے نی قمیصاں ناوں اوس نے وال بہوں پچھے نیں تے تلے کالی گچی ۔ میں جلدی نال گندگی تے گلابی رنگے نا کاغذ پا دیتا آں تے قالیناں نے اوس خصے آں سنبھال کے کات تے چٹخی نال وکھرا کرنا واں ۔

" اوہ کوئی اے ۔" میرا آڑی گلا پھاڑ کے نال والے اندرے نے پاسے ویکھنا اے ۔ دروازہ کھلتا اے ۔" ساریاں سد ۔"

اوہ شوکیس نا سہارا گھن کے بانہواں نال متھے تا پسینہ پونجھنا اے ۔ ساڈیاں نظراں اوس نی کرسی تے نال تلے فرش تے

پئے ہوئے پرانے لکڑی نے بکسے تے جیاں ہوئیاں۔
"راز" اُس ویلے تک راز رہندا اے جدوں تک کسی
دُوجے تک نہ پہنچے، بہر حال۔ اوہ اپنے اندریلے دستیاں ہویاں
قمیضاں نے تلوں ہتھ پا کے وڈیاں نوٹاں نی ہک گڈی ساہمنے
شوکیس تے رکھنا اے۔ ساڈے پاسے کھسکانا اے۔ "کم
بہوں استادی نا اے۔ بلے تکڑے رہو" اسیں دوئے ای
کاریگراں نی اواز وچ اواز ملانے آں۔ " در اصل، وقت
رہ گیا اے تھوڑا۔ میں بی بہوں مشکل نال کم پورا کیتا اے۔
ہُن تُساں واسطے تھوڑے دیہاڑے رہ گئے نیں" اوہ تلے
ہو کے لکڑی نا بکس چانا اے تے ساہمنے شوکیس تے رکھ
دینا اے۔ جیہڑی عبارت اوس تے درج اے، اوس نا اشارا
لکڑی نے بکسے نے ڈھکنے تے اُبھری ہوئی جناتی زبان نی طرف اے۔
"ہُن اوس نی ضرورت بالکل نہیں۔ بس سونے وچ کھوٹ تے
سائز وچ فرق نہیں ہونا چاہی نا" کاریگر بہوں احتیاط نال
کُنڈے نے نال لکڑی نے بکسے نے ہِک ہِک حصے نا ناپ کاغذے
تے لکھنے نیں۔ اوہ قمیضاں تے تلوں ہتھ پا کے نوٹاں نی دوئی
گڈی پہلی نے اُتے رکھنا اے۔ "ہُن اساں کھولنا ہوسی،
اندروں" کاریگر ہِک زبان وچ منمنانے نیں۔ " در اصل بکسے
نے اندر شیشہ لگا ہویا اے، جس نے تلے بہوں وڈا کالا
اٹھوہاں تیز چانن وچ پریشان ہو کے اپنا ڈنگ زور زور
نال لہرانا اے۔ وار کرنا اے۔ شیشے نا ٹکڑا پاسا اوس نے

زہر نال پیلا پچ گیا اے ۔" ماف کرنا میں تساں وال ایس نے
بارے پچ تاں دسنا ای بھل گیا ہاں"۔ "کوئی گل نہیں"
ہیں تلڑا ساہ اُتے تے اوہ اُتلا ساہ تلے کھچدا اے ۔ انگوٹھاں
پوٹیاں پاسے وار کرنا اے ۔ اوہ ککھے تے ٹیوں ہویا ، کچی
پھڑا کے آسے پاسے کھلوتیاں ہویاں کاریگراں تے نگاہ کرنا اے
جنھے ہوائیاں پئیاں اُڈنیاں نیں ۔ اوہ اپنا ساہ ٹھیک کرنیاں ہویاں
اوس نا ہک ہک لفظ نوٹ کرنے نیں ۔ "بالکل ایجا ای ، اوس
وزن نا اٹھواں ۔ بس کھوٹ نہیں ہوئی چاہیدی " اوہ ساڈی
طرف ویکھنا اے ۔ "نہیں تاں مانہہ مجبوراً معاہدہ توڑنا پیسی"۔
ساڈیاں زباناں گنگ ہو گئیاں نیں ، جواب مونہیں نا اُتار چڑھا
تے اکھیاں دینیاں نیں ۔ اوہ مطمئن ہو کے کرسی تے جسم
ڈھلا چھوڑ دینا اے ۔ سارے کاریگر شیشے تے جھکے ہوئے
نیں ۔ شیشے تے تلے تنگ جگہ وچ انگوٹھاں تیزی نال
حرکت کرنا اے ۔ ایس نا وزن بہوں حد تک ودھ گیا اے ۔
" ذرا کاغذ پنسل تاں دیو" کاریگر ہر پاسے توں ناپ گھنتے نیں
اوہ کاغذے تے پنسل نال جلدی جلدی ، لکڑی والے
بکسے نے ڈھکنے تے لکھی ہوئی جاتی زبان توں .بی اگے
نی لکھائی لکھنا اے ۔ "ترے سال پہلوں جس ویلے
جوں اساں پیدا کیتا ہیا ، اُس نا وزن اٹھ تولے ہیا ۔
ایس حساب نال ہر روز نا وادھا ۔ زہر نا "نکلنا" کاغذے
تے حساب لانا اے ۔" ایہہ ، گھنٹو ، وتنے پچ فرق نہیں

ہونا چاہیدا۔" سارے کاریگر گڈی کاغذے وچ لویٹے ہوئے راؤ آں، نال والے کمرے وچ کھڑنے نیں۔" پرسوں شاہیں حاضری دلیساں، امید اے مایوس نہ کرسو۔" اوہ لکڑی نے بکسے آں سنبھال کے مُسکنا اے تے اپنے گھرے نا پتہ نورتھ سٹریٹ 277/N کاغذے تے رکھ کے ساڈے حوالے کرنا اے۔ اسیں دوئے ونڈ کڈو کے، اُسان باہر تک چھوڑنے آنے آں تے واپس ہو کے نال والے کمرے وچ کاریگراں نے نال قفا، جمور، ہتھوڑی، آری، باکتاں تے کات لے کے چمکنی تے جندری تے جُٹ ویچے آں۔ ساڈے ہتھاں نی چھڑی تین پہر لے۔

دو دیہاڑیاں بعد ٹھیک ویلے تے اوہ آنا اے تے دوئے چیزاں نی پڑتال کر کے ساری قیمت چکا دینا اے۔ سونے نے نویں چمکدار بکسے وچ سنہری انڈوہاں رکھ کے بکس امانت نے طور تے دوکانا وچ ای چھوڑ دینا اے۔ اگلے دیہاڑے وت اُسی ویلے اوس نے آنے نا وعدہ اے۔ دوئے دیہاڑے ٹھیک ویلے تے آ کے سنہری بکسے نا ڈھکنا کھولنا اے۔ تکن اوس وچ بالکل ہکا جیہے دو سنہری انڈوہیں اُتے تلے موجود نیں۔ نر تے مادہ۔ خدا نی قدرت اے۔ اوس ہر شے نا جوڑا بنایا اے۔

ساڈے پیر زمیناں وال ڈھونڈنے نیں۔ اسیں ہوا وچ لٹکے، شوکیس نا سہارا گھن کے اپنا وزن برابر رکھنے آں۔ اوہ اُتلے نر آں مادہ توں وکھرا کرنا اے تے اپنے تھیلے وچ

رکھ گھنتا اے ۔ بکس کم واری وت امانت رکھتا اے ۔ عرصے
توں اس نا کم اے کہ ٹھیک ویلے آ کے بکسے بچوں نہ
اٹھوہاں کڈھ کے گھن ویناا ے ۔ اساں دونہاں بہوں
سوچ سوچ کے فیصلہ کیتا اے کہ بکسے نا ڈھکنا کھول کے
چھوڑے بک اٹھوہیں نی خیانت کیہ کریسے ۔ اج ساڈی بھری بھرائی
دوکاناں نا سودا ہو گیا اے ۔ دوکاناں نے نویں مالک تال والے
کمرے وچ موجود ہیں ۔ اوس نے جانڑے توں بعد اسیں دونے،
دوکاناں واں ہمیشہ واسطے چھوڑ ویساں ۔ اساں دونہاں تیاں نظراں
واں کلاک توں دروازے نے ہک چکر پھیاں کٹیاں نیں ۔" معاف
کرنا "۔ اوس نا پہلا قدم اندر پینا اے ۔ "کوئی گل نہیں"
اساں دونہاں نے ولے نی حرکت مکی وینی اے ۔ میں
اماری نکوں کے ارام نال بکس اوس نے سامنڑے رکھ ویناں ۔ اوہ
اپنا کم کرنا اے تے ہمیشہ نی طرح دوبارہ مافی منگتا ، باہر نکل
ویناا ے ۔ باہر بھیڑ وچ بہوں دیر تک ساڈیاں نظراں اُوس نا
پچھا کرنیاں ہیں ۔ رستے اوہ غائب ہویا اے ۔

میں جلدی نال شوکیس تے رکھے ہوئے بکسے تے چادر
پا دیناواں ۔ دوکان نے نویں مالکاں نال آخری واری رل کے
ایس چٹی چادراں وچ لوپیٹے بکسے آں چا کے باہر آنے آں ۔
دونہاں نے قدم زمیناں تے ٹھیک طرح نہیں پینے ۔ میں لوکاں
نے ہجوم وچ چلنیاں ہویاں اپنے آپ آں بالکل ہلکا سمجھناں ۔
ساڈا رُخ چار دیہاڑے پہلوں گھدے ہوئے فلیٹ نی طرف

اے زحتقے اگلے دیہاڑے تجربہ کامیاب ہونیاں ای ، اساں کدھر
دُور جنگل دینا اے ۔ رات میں جاگ کے گذاری اے ۔ مانہہ
اپنے آدھیے تے شک اے ، بلکہ پُورا یقین ۔ اسی واسطے
احتیاطاً میری پتلوناں نے بوجھے وچ پستول اے ۔ مانہہ
کُجھ پتہ نہیں کہ اوہ میرے بارے وچ کیہ سوچنا اے ۔ مَیں
بھی جانناں کہ اوس بھی رات جاگ ای کے گذاری اے ۔
ہر ویلے مانہہ ایہہ جیہا لگا اے ، جیوں اوہ اکھیاں پھاڑ پھاڑ
کے میری نگرانی پیا کرناں اے ۔

ہُن اساں دوہاں نے وچکار میز تے بکس پیا ہویا
اے ۔ اساں نا اپنی وینی نیاں گھڑیاں توں اعتبار چایا گیا
اے ۔ مانہہ یقین اے ، میری گھڑی پُورے پندراں منٹ
لیٹ اے ۔ اوہ اپنی گھڑی تے تریہہ منٹ لیٹ ہونے نا
رونا رونا اے ۔ " ایہہ آخری سگرٹ پی کے اساں کھول
دلیساں " مَیں اُساں سگرٹ پیش کرنا واں ۔ سگرٹ نا آخری
کش کھنیاں ہویاں مَیں ریمر تے فیوریوبا بنانے والیاں
نیاں ماتواں بھیناں نے نال اُساں سوالنا تے اوہ مسک
کے بکسے نا ڈھکنا پرتانا اے ۔ " اوس نی ماؤ نی ۔ تیری
بھینوں نی " ہُن اوہ گالیاں پرتانا اے ، کُجھ اُساں کُجھ
مانہہ ۔ مَیں اٹھوہیں آں اُلٹا پلٹانا واں ۔ وت اوہ تسلی
کرنا اے ۔

ساڈے جھاندرے لنگ کے ساڈیاں چھاتیاں تے پہنچے

بجھلنے نیں ۔ ایہہ جیہا لگنا اے کہ بگی جڑاں توں ہکل ویسی تے
تلے فرشے تے ساڈا مغز ہکی دو دے نے مغزے وچ رل مل
ویسی ۔ اسیں پچھلے ستاں دیہاڑیاں توں بغیر کجھ کھادیاں پیتیاں
ہر پچھاں رمثاں بعد یکے نا ڈھکنا کھولنے آں تے اوس
وچ صرف مادی اٹھوہیں آں ای ویکھنے آں ۔" اوس نے
پاسے دینا چاہی نا اے ۔" اوہ چٹی چادراں پچ پکے آں چھپانیاں
ہویاں میرے موتہیں نی گل کرنا اے ۔ رات نا آخری پہر اے ۔
اسیں چلنے آں ۔ کمزوری آئی اے کہ قدم نہیں پٹیندیں ۔ اکھیاں نے
اگے ہنیرا آ وینا اے ۔ ہنیرے وچ دوئے N/277 ڈھونڈنے
آں ۔ پرانا بے رنگ بوہا اندروں بند اے ۔ ہیں بوہے نی
جھریڑاں چوں اندر ویکھنا واں ۔ رجھتے ہنیرا اے ۔ سنسان گلی
وچ اسیں پلمب کے پائپ نے سہارے دیواراں تے چڑھنے
آں تے اندر کد وینے آں ۔ ویہڑا ویران اے ، ساہمنے نے
کمرے چوں ہوئیاں اسیں احتیاط نال اگے ودھنے آں ۔ رجس
ویلے چٹی چادراں وچ ولیٹیا ہویا سنہری بکسا اوس نے کول
اے ۔ کمرے نے اندر ہک بوہا ہور کھلنا اے ۔ ایہہ دوا
کمرہ اے ، ہنیرے وچ اسیں ہکی دوئے توں خوف
کھانے آں ۔ میرا ہتھ پتلوناں نے بوجھے وچ اے ۔ اوہ
ماچس بالنا اے ۔
کمرہ بالکل خالی اے ، بغیر سفیدی تاں کدھیاں تے بھوں
میٹھیاں ، عجیب و غریب تصویراں نیں ۔ بچے پاسے ہک باری اے

جس نے پٹ ساڈے پاسے کھلنے نیں ۔ اوس پاسوں بدبو فی لہر آئی اے ۔ میں ساہ روک کے ، دُوجے پاسے ماچساں نی تیلی نال چاننا کرناں ۔ اندرے نا فرش بھوں تلے وے ۔ نظر کم نہیں کرنی۔ اسی اُساں اواز دیندے آں ۔ جواب وچ خالی کمرہ اس نا تاں پرت آنا اے ۔ بدبو ایس کمرے آن ہی اپنی پلیٹ وچ بئی گھتن اے ۔ اوہ دوھو کے یاری نے پٹ بند کر دیتا اے ۔

دیر بعد ہمت کر کے اسیں دوئے ڈُوئے پاسے ہنیرے پتے گُد ویئے آں ۔ کمرے وچ اینتی بدبو اے کہ اسیں اپنی ساہ رُکنی محسوس کرنے آں ۔ اوہ یاری ، جس پچوں گُد کے اسیں اتھے پہنچنے آں ، بھوں اُچائی تے وے ۔ ساہمنے گدیلے والی ترٹی ہوئی منجی نے نال تلے فرشے تے اُس نی لاش اُبھی پئی ہوئی اے ۔ اکی پاسے لکڑی نا پُرانا بکسا کھلا ہویا اے جس تے اُتے نا شیشہ موجود نہیں ۔ اس نا گوشت جاگھاں جاگھاں توں پھٹ گیا اے تے کہ پیلے رنگ نا پانی فرشے تے پھپڑی پیا بنانا اے ۔ ماچساں نی تیلی نے چاننے وچ میرے اُڑسیے آن میرے توں اوس نی آخری تحریر ملی اے ۔ جس وچ اوہ ساڈے نال ای مخاطب اے ۔ اوس لکھیا اے " ایہہ عمل کرنے نا موقع صدیاں بعد آنا اے ، جدوں قلب العقرب[1] تے شمس زمین توں کہ خاص فاصلے تے ہونے نیں ۔ اس عمل نے وگاڑ

---

[1] برج عقرب دا تارہ ۔

توں بعد دوجا موقع پورے ستراں سالاں بعد آنا اے ۔ اوس واسطے ہُن رہین نا فائیدہ ؟" سوالیہ نشان دوجے کے اساں واں بکڑنا اے ۔ اسیں ہس ویلے بھانڈے رکھنے نی ڈاٹاں تے پیراں بجار بیٹھے ہویاں ، خالی ماچس میرے ہتھے وچ ے ۔ میرے آرڑیے نا خیال اے کہ پرانے ٹکیے نا وڈا کالا دھُوہاں فرشے تے اساں واں پیا ڈھونڈنا اے ۔

گل

گل ایہہ اے کہ ،

اوہ سمجھن لگ پیا اے ، اسی ترے ، اُس کولوں ڈوونہ ہونے ویہے آں ۔ اوہ پریشان اے ، ہک ہک کر کے ساریاں نال کئی واری گل پچھا اے ، تے ہر واری اساں ساریاں ہکی دیہاڑے اُس تے دفتر آنے نی حامی بھر گھدی اے ۔

اُس نی مرضی اے کہ سارے بیلی ۔ ہکی دیہاڑے

کل ہوواں ۔

آکھنا پیا ۔

بہوں دیہاڑیاں بعد کجھ اپنیاں گلاں کرساں ۔ نہیں تاں

اوہناں دیہاڑیاں ترس گیاں ۔ جدوں اسیں گلاں
کریاں تھکدے نہیں ہیاں ۔ ویکھو نا ۔ ہن جو کجھ وی آں
تساں واسطے تاں اوہا ای نا ۔

اسی ترے اُساں گل نہیں کرن دیندے آں تے
آکھدے آں ۔

اساں ایہوں کدی بی نہیں سوچیا کہ توں ۔۔۔۔

کیہ ؟

بھئی ہونا ای اسے نا آخر ، ہُن توں افسر بن گیا ایں ۔

افسر نی ماؤ نی ۔

اوہ ہر واری اپنے آپ آں گال دے کے گل اُتھے ای
مکا سٹنا اے ۔

مُدتاں توں ایہا کجھ پیا ہونا اے ۔

بھئی ہونا ای اسے نا آخر ۔

اسی سارے اسس گلاں تے پہنچے آں ۔ اساں وچوں ہر اک
ایہا چاہنا اے کہ بہوں دیہاڑیاں بعد کجھ اپنیاں گلاں
کریئے ۔ اسی بی ایہناں دیہاڑیاں ترس گئے آں ۔ جدوں اسی
گلاں کریاں تھکدے نہیں ہیاں ۔ برے ۔

شہر نی سبھ توں مصروف سڑکاں ، تے کاروباری جائی
نے ، ساریاں توں وڈی بلڈنگ نی دُوئی منزل تے اسس نا
دفتر اے ۔ سڑکاں والے پاسے بہوں گھلیاں بند باریاں وچ
جڑے موٹے شیشیاں نے پچھے بہوں مہنگے پردے تنے

ہوئے ہن ۔

پچھے اوہ بہنا اے ۔

اسس پاسوں لنگھنیاں ہویاں نظراں آپوں آپ اتے

چلیاں ویندیاں ۔

اسی ترے جدوں بی رَلی دوُتے آں رلنے آں ، اُسی

نیاں گلاں ٹرُ پیندیاں ۔ کئی واری جدوں بیں اوہناں نا حوصلہ

ودھان پاروں آکھنا واں ۔

"یار ، اوہ ملیا ہیا ۔ بہوں پیا آکھنا ہیا کر ۔۔۔۔"

" ہلا تاں اساں بی ہیا ۔ برے سوچنے آں ۔۔۔"

"ہاں ، بھئی ہونا ای تا آخر ۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ ہُن اوہ

افسر ۔۔۔۔"

بس اِتھے آ کے تریاں چُپ لگ ونجی اے ۔

اساں بلیاں ہویاں بہوں دیہاڑے ہو گئے ہن ۔ اساں تا

بہوں سارا وقت اُسی نے بارے پچ کھڑ بچ کرلنیاں گذر گیا

اتے اُسس نے بارے پچ ، تے اُسس نے دفتر

نے بارے وچ ۔

پتہ لگیا اے کہ اج کل اُسے نا بہوں زور اے ۔

دفتر نا کم کاج تے ہک بہوں سوہنی لیڈی سیکرٹری ۔۔۔

ٹیلیفون ، خط ، وزٹنگ کارڈز تے اوہناں نے پچھے ، لوکاں

نی ہک لمی قطار ۔ ملاقاتیاں نا زور ۔

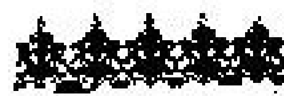
دفتر نا کم کاج تے بہت بہوں سوہنی ۔۔۔

اُساں رلیاں ہویاں مُدتاں ہو گئیاں ۔ بس ہک خط آیا
ہیا ۔ جس توں اوہناں ساریاں گلاں نی تصدیق ہوئی اے ۔
ای خواہ مخواہ ، بغیر کسی کے نے گلاں کرنے ہوئے ،
پھرنے ٹُرنے اُس نے دفتر والے پاسے نکل وینے آں ۔
ترے ہک دُوئے کولوں نظراں بچا کے اُتے ویکھنے آں ۔
اُس نے دفتر آں ، رحتے بہوں گیلیاں باریاں وچ جڑے
ہوئے موٹے شیشیاں نے پچھے مہنگے پردے تنے ہوین ۔
سچے اوہ بہنا اے ۔ اسی سوچ سوچ کے پاگل ہو گئے
آں ۔ اوہ ساڈا یار اے ۔ جدوں بی ملنا اے ایہیا آکھنا اے کہ
ای کس کولوں دُور ۔ اج اساں رل کے ، اُس نے دفتر
وینے نا فیصلہ کیتا اے ۔ لوکاں نے بہوں وڈے اکٹھ نال
دفتر نیاں سیڑھیاں چڑھنے ، جیوں تیوں اُس نے کمرے تک
پہنچنے آں ۔ کمرے وچ اوہ موجود نہیں ۔ فرشے تے ، ہر پاسے
پھٹے ہوئے وزٹنگ کارڈز تے خطاں نی رُل پئی ہوئی اے ۔
پلائی وُڈ نی بہوں وڈی میز نے پچھے ، پھرنے والی کرسی تے
رکی پاسے اُٹیا ہویا ، باوردی ، دربان ، لیڈی سیکرٹری نال ملنے
والیاں نے وزٹنگ کارڈز پیا چیک کرنا اے ۔ لوکاں نا زور
اُسی پاسے ، سائیڈ رُوم والے اے ۔ اسیں بھارے قدم
چانے دروازے تک آنے آں ، رحتے اوہ اپنے کمرے نی
طرف ودھنے لوکاں تے کھڑ آں دوہاں ہتھاں نال دھکے

وچ معروف اے ۔

"گل ای اے کہ ....."

اساں وائیں پرتنیاں جوباں آکھدا اے ۔

نویاں چھپیاں

- قائداعظمؒ ——— رفیق ڈوگر ——— (قائداعظمؒ بارے مضموناں دا ترجمہ)
- کلیاتِ لالی ——— پروفیسر ریاض احمد شاد ——— (صدیق لالی دا مکمل کلام)
- شام رنگی کُڑی ——— نواز ——— (ریڈیائی ڈرامے)
- کال مُبلیندی ——— اے ڈی اعجاز ——— (جنگِ آزادی بارے ڈھولے)
- پہاج ——— ظفر لشاری ——— (ناول)
- کنیں مُندے ——— پروفیسر شارب ——— (بار دے ڈھولے)
- لہو سُہاگ ——— شفقت تنویر مرزا ——— (لوک کا دے ڈرامے)
- کن لیکھا ——— محمد آصف خاں، تنویر بخاری ——— (پنجابی مصدراں بارے)
- بار دے گیت ——— مشتاق صوفی ——— (لوک گیت)